

Motion till riksdagen 2023/24:462

av **Håkan Svenneling m.fl. (V)**

Nordafrika och Mellanöstern

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut.....	3
3 Inledning.....	5
3.1 Den arabiska våren och protesterna 2019	5
4 Mänskliga rättigheter.....	6
4.1 Kvinnors rättigheter	6
4.2 Hbtqi-personers rättigheter	8
4.3 Fackliga rättigheter	8
4.4 Etniska och religiösa minoriteter	10
5 Klimat.....	10
6 Ojämlighet.....	11
7 EU:s relationer till regionen	11
7.1 Medelhavsunionen.....	11
7.2 Handel och ekonomiskt samarbete	12
7.3 Migrationssamarbete.....	12
8 Sveriges relationer till regionen.....	13
8.1 Vapenexport.....	13
8.2 Handel och ekonomiskt samarbete	14
8.3 Nedrustning.....	14
9 Nordafrika.....	14
9.1 Algeriet	14
9.2 Egypten	15
9.3 Marocko och Västsahara.....	16
10 Mellanöstern	19

10.1 Bahrain.....	19
10.2 Irak.....	20
10.3 Iran.....	21
10.4 Israel och Palestina	23
10.5 Jemen	25
10.6 Kurdistan.....	27
10.7 Libanon.....	28
10.8 Saudiarabien	28
10.9 Syrien.....	29
10.10 Turkiet.....	31

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska öka sitt stöd till kvinnorörelsen i Nordafrika och Mellanöstern och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som inom EU och FN bör verka för att stärka de fackliga rättigheterna och stödet till fackliga organisationer i Nordafrika och Mellanöstern och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att reformera EU:s grannskapspolitik med Nordafrika och Mellanöstern för att öka fokus på folkrätt, demokrati och mänskliga rättigheter samt att ett sådant reformarbete också måste omfatta Medelhavsunionen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som medlem i EU bör verka för att kommande associerings- och handelsavtal ska villkoras med respekt för de mänskliga rättigheterna och folkrätten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i EU bör agera för att unionens migrationssamarbete med länderna i Nordafrika och Mellanöstern ska ske med Genèvekonventionen och de mänskliga rättigheterna som grund och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all vapenexport till de länder som deltar militärt i kriget i Jemen, följdleveranser inkluderat, bör upphöra omgående och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att skärpa kriterierna när det gäller mänskliga rättigheter för svenskt exportfrämjande och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN bör agera för att få till stånd en zon fri från massförstörelsevapen i Mellanöstern och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för en demokratisk utveckling i Egypten, att alla politiska fångar släpps och att det civila samhället respekteras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i EU och FN samt i dialog med AU bör stödja förhandlingar med målsättningen att uppnå långsiktiga och hållbara villkor kring användandet av GERD och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU kräver att den utlovade folkomröstningen om Västsaharas självständighet hålls och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i EU såväl som FN bör verka för ett vapenembargo mot Bahrain och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för att Iraks regering genomför

- nödvändiga reformer och säkerställer säkerheten för oppositionen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för riktade sanktioner på EU- och FN-nivå mot de nyckelpersoner inom det iranska ledarskiktet som bär ansvaret för våldet och dödandet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskild stat såväl som medlem i EU och FN konsekvent ska uppmärksamma de grova och omfattande brotten mot de mänskliga rättigheterna i Iran och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör stödja Palestina i det fortsatta arbetet mot att erkännas som fullvärdig medlem i FN och tillkännager detta för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör motsätta sig att EU fördjupar sitt samarbete med Israel på något område och suspendera det nuvarande associeringsavtalet så länge Israel inte avvecklar bosättningarna och vägspärrarna på ockuperat område, avbryter blockaden av Gaza och upphör med byggandet av muren på Västbanken, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör vara drivande för att FN ska understödja alla försök till nationella, fria och demokratiska val till parlament såväl som presidentval i Palestina och tillkännager detta för regeringen.
 19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att FN ska kunna utreda begångna krigsbrott i Jemen och tillkännager detta för regeringen.
 20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för ett slut på kriget i Jemen och tillkännager detta för regeringen.
 21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en samlad strategi för stärkande av kurdernas rättigheter i samarbete med kurdiska organisationer i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
 22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU ska införa ett vapenembargo mot Saudiarabien och tillkännager detta för regeringen.
 23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien och tillkännager detta för regeringen.
 24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för att få till stånd en vapenvila i Syrien och understödja FN:s arbete för att få till stånd en fredsprocess och tillkännager detta för regeringen.
 25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land, såväl som medlem i EU och FN, bör verka för att de stridande parterna i det syriska inbördeskriget ska respektera folkrätten, upphöra med attacker på civila aktörer och tillåta införsel av humanitär hjälp till civilbefolkningen och tillkännager detta för regeringen.

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land, såväl som medlem i EU och FN, ska agera för att länder öppnar sina gränser för människor på flykt undan kriget i Syrien, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU avbryter förhandlingarna med Turkiet om EU-medlemskap om landet antingen upplöser HDP eller dömer ledande företrädare i massrättegångar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU fryser förhandlingarna med Turkiet om EU-medlemskap tills vidare och att alla de förmåner som förmedlemskapsprogrammet ger, såväl politiskt som ekonomiskt, omedelbart dras in och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU avbryter flyktingavtalet med Turkiet och agerar för att våldet och repressionen mot oppositionella i Turkiet upphör och att alla som fängslats på politisk grund frigges, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en frigivning av Selahattin Demirtaş och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för ett EU-gemensamt vapenembargo mot Turkiet och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Utvecklingen i Mellanöstern och Nordafrika är komplex och mångfasetterad. I denna motion beskriver vi Vänsterpartiets övergripande syn på utvecklingen och presenterar några förslag på hur Sverige kan bli en verklig röst för fred, demokrati och jämställdhet i regionen. I flera andra motioner och parlamentariska initiativ har vi fördjupat oss i enskilda länder och frågor som berörs i denna motion. Alla länder i regionen behandlas heller inte i den här motionen.

3.1 Den arabiska våren och protesterna 2019

Det är nu över ett decennium sedan de folkliga protesterna grundade i ilska och längtan efter demokrati, mänskliga rättigheter och social rättvisa som kommit att kallas ”den arabiska våren” inleddes. Sedan dess har vi sett både protester och repressiva motreaktioner. Den längtan och det hopp som bars av så många i regionen har inte infriats, utan snarare slagits tillbaka. De enstaka exemplen på framgång överskuggas av de brutala och kraftiga motgångarna. I flera länder har repressionen och fängslandet av oppositionella och journalister ökat. Samtidigt understryker den skiftande utvecklingen i regionen att demokratisering sällan sker över en natt.

Regimens blodiga svar på protesterna i Syrien och den saudileda koalitionens bombanfall i Jemen har skapat två av världens största humanitära kriser. Störtandet av Gaddafi innebar att en av världens värsta diktatorer byttes ut mot kaos och laglöshet. I Egypten har militärkuppen inneburit att landet förts allt längre från en verklig demokratisering. Det är ännu för tidigt att säga vad de omfattande kvinnoledda protesterna i Iran kommer att få för konsekvenser på längre sikt. I exempelvis Saudiarabien och Förenade

Arabemiraten ser vi få tecken på några större förändringar. Få är också exemplen på att protesterna omsatts i verkliga förbättringar när det kommer till situationen för kvinnor, hbtqi-personer samt etniska och religiösa minoriteter. Det är svårt att i närtid se ett slut på de decennielånga ockupationerna av Västsahara och Palestina.

En viktig förklaring till att de demokratiska landvinningarna inte blivit större är hur omvärlden förhållit sig till de folkliga revolterna. In i det längsta backade USA och flera EU-länder upp diktaturerna i Tunisien och Egypten. Man har blundat när protester slagits ner i länder som Bahrain, Saudiarabien och Förenade Arabemiraten. I Syrien har möjligheterna till en politisk lösning kraftigt försvårats genom att ett flertal länder gett militärt stöd till de olika parterna och satt sina egna intressen framför det syriska folkets.

Under 2019 kunde vi se hur omfattande massprotester genomfördes på flera platser i Mellanöstern och Nordafrika. I Algeriet tvingas president Abdelaziz Bouteflika att avgå efter folkliga krav på demokratisering. Libanon skakades av omfattande protester mot korruption och skattehöjningar. På Gazaremsan samlades tiotusentals människor längst med gränsen till Israel för att protestera mot blockaden och för flyktingars rätt att återvända. I sin rapport *Human rights in the Middle East and North Africa: Review of 2019* konstaterar Amnesty International att vågen av protester har gett tillbaka tron på folkets makt. Men också att regeringar över hela Mellanöstern och Nordafrika visat upp en skrämmande beslutsamhet när det gäller att krossa protesterna genom hänsynslöst våld.

4 Männsliga rättigheter

Många av länderna i regionen präglas av pågående eller nyligen avslutande konflikter. När de folkliga revolterna i Nordafrika och Mellanöstern bröt ut under våren 2011 dominerade krav på ökad respekt för de mänskliga rättigheterna. Kraven var en naturlig följd av att regionens auktoritära regimer i decennier i olika utsträckning kränkt och inskränkt befolkningens medborgerliga och politiska rättigheter, såväl som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. I dag kan vi konstatera att få av demonstranternas krav har infriats. Det finns exempel på regimer som tillmötesgått vissa krav eller där regimskiftet ökat friheten. Men exemplen är tyvärr fler på hur de folkliga revolterna bemötts av ökad repression eller inledande framgångar följts av bakslag. Inskränkningar som infördes under coronapandemin har också lett till ytterligare demokratiska inskränkningar.

4.1 Kvinnors rättigheter

Få grupper i regionen har mött så massiva kränkningar av sina mänskliga rättigheter som kvinnor och hbtqi-personer. Men kvinnors rättigheter och rörelseutrymme skiljer sig också åt över regionen. Situationen är olika i Libanon och i Saudiarabien. Gemensamt är dock att i konflikter och ekonomiskt svåra tider är det ofta kvinnor som drabbas hårdast.

I många av de protester som genomförts under och efter de folkliga protesterna under våren 2011 har kvinnor spelat en central och ledande roll. Inte minst i protesterna i Iran efter mordet på Jina Mahsa Amini i september 2022. Men kraven på respekt för kvinnors mänskliga rättigheter har inte hörtsammats. Patriarkala och reaktionära regeringar samt konservativa trossamfund motarbetar en positiv utveckling när det gäller flickors och

kvinnors rättigheter i regionen. Genomgående förvägras flickor och kvinnor samma status som män, både i lagstiftningen och i praktiken. I många länder är familjelagstiftningen diskriminerande mot flickor och kvinnor när det gäller äktenskap, skilsmässa, vårdnadsrätt och i arvsfrågor. Skyddet mot sexuellt våld är genomgående otillräckligt. I vissa länder främjar lagstiftningen det sexuella våldet genom att inte göra det olagligt med barnäktenskap, tvångsäktenskap och våldtäkt inom äktenskapet. Det finns t.o.m. exempel på att våldtäktsmän kan slippa åtal genom att gifta sig med sina offer. I Bahrain och Jordanien har sådana bestämmelser nyligen avlägsnats. En annan positiv utveckling var lagförslag i Marocko och Tunisien med syftet att bekämpa våld riktat mot flickor och kvinnor. I andra länder föreskriver dock lagarna fortfarande lägre straff för våld mot flickor och kvinnor, inkluderat mordfall, om gärningsmannen begått dem med hänvisning till ”familjens heder”. Det finns också lagar som gör att en kvinna riskerar att åtalas om hon rapporterar en våldtäkt. Även internationella konventioner är viktiga i arbetet för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Att Turkiet valt att lämna Istanbulkonventionen är oroväckande. Istanbulkonventionen är Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet. Konventionen öppnades för undertecknande vid ett ministermöte i Istanbul i maj 2011. Konventionen fördömer alla former av våld och beskriver våld mot kvinnor som ett uttryck för historiskt ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män. Att förebygga våld mot kvinnor anses enligt konventionen som avgörande för att kunna uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män. Istanbulkonventionen är det första internationella rättsligt bindande instrumentet i Europa och ett av de första i världen som explicit kräver förbud mot och åtgärder för att stoppa mäns våld mot kvinnor. Följderna av att Turkiet lämnar konventionen riskerar att bli ökat våld mot kvinnor, flickor och kvinnorättsorganisationer, som redan nu lever under hårt förtryck. I Iran grips, fängslas och trakasseras kvinnorättsaktivister av företrädare för underrättelseministeriet och revolutionsgardet. Myndigheterna använder även moralpoliser för att upprätthålla obligatoriska slöjlagar, och kvinnor utsätts regelbundet för trakasserier, våld och godtyckligt frihetsberövande p.g.a. sättet de klär sig. När Jina Mahsa Amini mördades av den iranska sedlighetspolisen i september förra året utbröt omfattande protester. Protester som möttes av brutalt våld från regimen.

De flesta länderna i regionen har en mycket restriktiv abortlagstiftning. I hela Mellanöstern och Nordafrika är det bara två länder – Tunisien och Turkiet – där abort är lagligt. Andra länder tillåter abort endast om kvinnans liv är i fara och i Egypten och Irak är det helt förbjudet oavsett omständigheter. I stället tvingas man till osäkra aborter med fara för liv och hälsa. Eftersom säkra aborter ändå är möjliga för de som har tillräckligt med pengar blir det en tydlig fråga om ojämlika livsvillkor.

Demokratisering förutsätter att kvinnors rättigheter respekteras. Det är viktigt att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN arbetar för att frågor om kvinnors rättigheter alltid står på dagordningen i dialogen med regionens regeringar. I de länder som lider under ockupation och/eller väpnade konflikter är det viktigt att omvärlden ser att konflikter drabbar män och kvinnor på olika sätt och i olika utsträckning. FN:s resolutioner om kvinnor, fred och säkerhet är här centrala verktyg.

Det kanske viktigaste Sverige kan göra är att stödja de kvinnor i regionen som går samman för förändring. Vänsterpartiet beklagar starkt att regeringen har övergett den feministiska utrikespolitiken. Sverige har varit ett föregångsland som andra länder tagit efter. Att plötsligt ändra riktning är ett slag mot flickor och kvinnor världen runt.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN öka sitt stöd till kvinnorörelsen i Nordafrika och Mellanöstern. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.2 Hbtqi-personers rättigheter

Villkoren för hbtqi-personer skiljer sig åt mellan de olika länderna i regionen. I Jordanien är homosexualitet lagligt medan det bestraffas med döden i Saudiarabien, Irak, Iran och Jemen. I en rad länder kan samkönade relationer leda till långa fängelsestraff. Men oavsett vad som står i lagen är situationen för hbtqi-personer i regionen tuff. Homosexualitet och transidentitet är långt ifrån socialt accepterat. I vissa länder går utvecklingen både bakåt och framåt samtidigt. I Jordanien är det t.ex. lagligt att ändra sitt juridiska kön och att genomgå könsbekräftande behandling. Samtidigt straffas läkare som utför könsbekräftande operationer. Israel är det enda land i regionen som uttryckligen förbjuder diskriminering p.g.a. sexuell läggning och könsidentitet. Flera länder har lagstiftning som vilar på de gamla kolonialmakternas värderingar där homosexualitet betraktades som styggelse.

I väpnade konflikter är hbtqi-personer en särskilt utsatt grupp. Ett exempel är hur Daesh systematiskt förföljt och mördat hbtqi-personer i Irak och Syrien.

En tredjedel av alla som bor i Libanon är på flykt. Många kommer från krigets Syrien. Hbtqi-flyktingar möter ofta en särskilt svår situation och saknar många gånger dessutom helt socialt skyddsnät.

Men i regionen börjar också modiga hbtqi-aktivister att organisera sig, bl.a. i Algeriet, Egypten, Libanon och Palestina. I Turkiet och Israel finns redan en välorganiserad hbtqi-rörelse. Dessa aktivister behöver Sveriges stöd. I länder där samkönade relationer är förbjudna finns det dock stora svårigheter för hbtqi-organisationer att ens registrera sig och många små hbtqi-organisationer i regionen har haft svårt att leva upp till de allt högre krav på revision och uppföljning som Sverige ställer. Ska Sverige kunna stödja hbtqi-organisationer även i länder där situationen för hbtqi-personer är som svårast krävs en ökad flexibilitet. Norge har i sitt utvecklingsamarbete visat hur det är möjligt. Där har den norska motsvarigheten till RFSL fått relativt stor frihet att fördela pengar till hbtqi-organisationer inom utvecklingsamarbetet. Att regeringen med stöd av Sverigedemokraterna valt att sänka biståndet och genomföra en större omläggning där biståndet används för svenska intressen är allvarligt. Vi menar tvärtom att stödet till hbtqi-organisationer i bl.a. Nordafrika och Mellanöstern bör förstärkas och göras mer flexibelt. Läs mer i våra motioner En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling (2023/24:V330) och Hbtqi-frågor i världen (2022/23:53).

4.3 Fackliga rättigheter

När människor runtom i Nordafrika och Mellanöstern demonstrerat med krav på ökad frihet har den fackliga rörelsen ofta spelat en central roll. Runtom i regionen har facket inte bara varit en kraft som fört löntagarnas talan på arbetsmarknaden utan också en viktig samhällskraft för demokratisering. Många auktoritära regimer har därför med varierande framgång försökt begränsa eller helt förbjuda möjligheten att organisera sig fackligt.

Nordafrika och Mellanöstern är fortsatt den sämsta regionen i världen när det gäller löntagares rättigheter, och utvecklingen har försämrats enligt Världsfacket ITUC:s årliga rapport om fackliga rättigheter från 2023. Inget av länderna respekterar rätten till kollektiva förhandlingar och i så gott som alla är strejkrätten inskränkt.

Konflikter och sammanbrott för rättsstatens principer har omöjliggjort efterlevnaden av grundläggande fackliga rättigheter i länder som Syrien, Palestina, Irak och Libyen. I gulfstaterna fortsätter migrantarbetare, som utgör majoriteten av ländernas arbetskraft, att nekas rätt till facklig anslutning och kollektivavtal och andra grundläggande rättigheter. På den arabiska halvön arbetar miljoner gästarbetare som bl.a. hembiträden och byggnadsarbetare ofta helt utan rättsligt skydd eller möjlighet att organisera sig.

Migrantarbetarna i gulfstaterna är i regel exkluderade från de rättigheter och den välfärd som gäller för medborgarna. Många lever och arbetar under mycket dåliga förhållanden. Inte minst är situationen många gånger svår för de som arbetar som hembiträden eller liknande. Att arbeta i andra människors hem utan grundläggande rättigheter innebär mycket stor utsatthet. Avslöjanden om öppen människohandel via appar och sociala medier har fått FN att reagera mot vad man menar är en modern slavhandel online.

Lagar förbjuder migrantarbetarna att organisera sig fackligt eller strejka. Enligt det kritiserade Kafalasytemet som finns i flera länder får migrantarbetare dessutom varken byta jobb eller lämna landet utan tillåtelse från sin kafeel, som är ett slags sponsor för migrantarbetarens uppehållstillstånd. Oftast är det arbetsgivaren själv. Om en migrantarbetare vill byta jobb måste hen resa tillbaka till hemlandet eller bli papperslös. Kafalasytemet kritiserar för att öppna upp för tvångsarbete och slaveri. 2021 mjukades systemet upp något i Saudiarabien, men reglerna är fortfarande mycket stränga och gör det svårt för människor att hävda sina rättigheter.

I Turkiet var fackliga företrädare utsatta även före det misslyckade kuppförsoket sommaren 2016. Efter kuppförsoket har utsattheten ökat och sen dess har över 130 000 anställda i offentlig sektor blivit avskedade. De har rensats ut p.g.a. upplevd politisk illojalitet eller för facklig verksamhet. Fackligt engagerade medlemmar anklagas av regimen för terrorism och döms i politiskt motiverade rättegångar. I Egypten är fackligt engagemang, precis som annan politisk aktivitet som motsätter sig president Abd al-Fattah al-Sisi, förenat med stor fara. Oberoende fackföreningar och deras anhängare skrämdes till tystnad av regimen i Algeriet under protester i slutet av 2016.

Sverige kan genom handelsförbindelser och andra relationer med länderna i regionen påverka utvecklingen när det gäller fackliga rättigheter, men alltför ofta prioriteras ekonomiska intressen framför mänskliga rättigheter.

Sverige bör som enskilt land såväl som inom EU och FN verka för att stärka de fackliga rättigheterna och stödet till fackliga organisationer i Nordafrika och Mellanöstern. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I vår motion En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling (2023/24:V330) lyfter vi också hur Sverige bör verka för att Global Deal, som syftar till att främja välfungerande arbetsmarknadsrelationer och anständiga arbeten, får ett tydligt stöd och tillräcklig finansiering.

4.4 Etniska och religiösa minoriteter

Nordafrika och Mellanöstern är en etniskt och religiöst heterogen region. Dagens statsbildningar är i stor utsträckning ett resultat av stormakternas agerande efter första och andra världskrigen och har i liten utsträckning tagit hänsyn till befolkningens sammansättning eller historiska kontaktvägar. Grupper som kurder och berber är i dag uppdelade i flera statsbildningar, och många etniska och religiösa grupper har mycket begränsade möjligheter att få tala sitt språk och uttrycka sin kultur och religion. I motionen Kurdistan (2016/17:1738) utvecklar vi vår syn på kurdernas situation.

I många fall är diskriminering och förtryck av olika etniska och religiösa grupper institutionaliserat av de styrande regimerna sedan decennier. Men i efterdyningarna av den arabiska våren har vi sett hur regimer och politiska rörelser försökt politisera etnicitet och religion för att stärka sina egna positioner och splittra sina motståndare. Detta har resulterat i ökat våld mot en rad grupper, bl.a. kristna minoriteter i Irak, kurder i Syrien och kopter i Egypten. Demokratisering i regionen kommer att förutsätta grundliga reformer i de flesta länder för att garantera de grundläggande mänskliga rättigheterna för etniska och religiösa minoriteter. Sverige bör verka för religionsfrihet i regionen. Mer om religionsfrihet går att läsa i vår motion Demokratins krympande utrymme (2018/19:723).

5 Klimat

Klimatet är en ödesfråga. FN varnar för att extrema väderhändelser är det nya normala. På vissa platser i världen kan temperaturer på uppemot 60 grader komma att nås redan inom några decennier. Många länder tvingas anpassa sig till en ny verklighet. Extrema väderhändelser som torka och översvämningar slår hårt mot människor i stora delar av världen och klimatfrågan är en av de frågor som oroar människor allra mest. Katastrofer i klimatets spår riskerar att spä på redan existerande konflikter eller leda till helt nya. Mellanöstern och Nordafrika är en av de regioner som är mest utsatta för klimatkrisen. Uppvärmningen är dubbelt så hög som det globala genomsnittet.

I en rapport från FN och Röda korset visar beräkningar att hälften av befolkningen i Mellanöstern och Nordafrika, dvs. omkring 600 miljoner människor vid sekelskiftet, sannolikt kommer att utsättas för extrem värme som varar i flera veckor. Då avses en temperatur på 56 grader eller mer. Men värmeböljor har redan blivit vanligare och stigande temperaturer och torka påverkar livsmedels-, energi-, och vattenförsörjningen negativt. Det i sin tur leder till ökade spänningar och konflikter i regionen. Att människor tvingas bort från sina hem p.g.a. torka, bränder och översvämningar är redan ett reellt problem. Det visar inte minst dammkatastrofen i Da i nordöstra Libyen som dödat tiotusentals människor när en stad översvämmats.

Samtidigt är länderna i regionerna dåligt rustade för att stå emot klimatkrisen. Världsbanken räknar med att många städer riskerar att vara obeboeliga inom 80 år.

Alla länder i regionen har tagit fram klimatplaner utifrån Parisavtalet. Samtidigt ser man att de inte agerar i linje med planerna. Iran, Egypten och Saudiarabien ligger t.ex. i botten av världens länder när det kommer till klimatåtgärder. För att planerna ska vara möjliga att följa i ett område med generellt svaga institutioner krävs en demokratisering liksom stöd från omvärlden.

Vänsterpartiet vill se ett nytt klimatbistånd som ska användas till förebyggande klimatåtgärder som motverkar konsekvenserna av den klimatkris vi redan ser. Pengarna kan t.ex. användas för omställning till ekologiskt hållbara jordbruk, teknikutveckling eller utbyggnad av förnybar energi.

6 Ojämlighet

Mellanöstern och Nordafrika är enligt World Inequality Report 2022 den mest ojämlika regionen i världen. Den rikaste tiondelen står för nära 60 procent av inkomsterna. Intäkter är ofta kopplade till utvinningen av olja. Väpnade konflikter i bl.a. Syrien, Irak, Libyen, Jemen och ockupationen av Palestina har förvärrat och fördjupat fattigdomen. Miljontals människor befinner sig i långvariga flyktingsituationer.

En rad globala kriser som överlappar varandra – klimatkrisen, effekterna av coronapandemin, den ekonomiska nedgången och väpnade konflikter – har lett till en kombination av katastrofer som slår hårdast mot de som redan har det tuffast. Kvinnor, unga, migrantarbetare och alla som arbetar inom den informella sektorn med låga löner och dåliga anställningsvillkor får bära de största bördorna av de pågående kriserna.

Svag infrastruktur, svaga institutioner och hög korruption är ett hinder för ekonomisk utveckling liksom människors förtroende. Det i kombination med hög arbetslöshet gör att många till slut lämnar sitt land av ekonomiska skäl. Det bidrar också till frustration och spänningar. I Syrien vill t.ex. nio av tio unga lämna landet enligt EU:s sändebud.

Stora protester mot höga elpriser, höga matpriser, korruption och ojämlikhet i regionen har mötts av våld och repression. Den stora ojämlikheten är ett hinder för utveckling och mänsklig säkerhet i området.

7 EU:s relationer till regionen

EU:s relationer till regionen präglas av dubbelmoral. Medan man i högtidstal i Europa talar om mänskliga rättigheter har det i praktiken varit de ekonomiska och politiska egenintressena som gång på gång vägt tyngst. Ska EU på allvar bli en kraft för fred, demokrati och mänskliga rättigheter måste den s.k. grannskapspolitiken i grunden förändras.

7.1 Medelhavsunionen

Relationerna till länderna i Nordafrika och Mellanöstern har formaliserats genom Medelhavsunionen. Unionen bildades 2008 på franskt initiativ med syfte att EU och länder runt Medelhavet skulle fördjupa samarbetet om ekonomi och politik. De auktoritära regimerna i Syrien och Marocko välkomnades till detta samarbete utan att tydliga krav på demokratiska reformer ställdes. Libyen erbjöds observatörsstatus och diktaturen i Egypten fick inneha ordförandeposten.

Vänsterpartiet anser att det är viktigt att det finns mötesplatser och arenor för dialog som också inkluderar företrädare för diktaturer och auktoritära stater, men det förutsätter att dessa mötesplatser fylls med ett politiskt innehåll. Det finns stora behov av att i grunden reformera EU:s grannskapspolitik med Nordafrika och Mellanöstern.

Sverige bör verka för att reformera EU:s grannskapspolitik med Nordafrika och Mellanöstern för att öka fokus på folkrätt, demokrati och mänskliga rättigheter samt att ett sådant reformarbete också måste omfatta Medelhavsunionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.2 Handel och ekonomiskt samarbete

EU har tecknat omfattande associeringsavtal om politiskt och ekonomiskt samarbete med flera auktoritära regimer, bl.a. Marocko och Egypten. Men inget land har man haft så omfattande och djupa samarbetsavtal med som Israel, trots att landet fortsätter att kränka folkrätten och ignorera FN:s resolutioner.

Vänsterpartiet anser att frågor om handel och ekonomiskt samarbete inte kan frikopplas från frågor om folkrätt och mänskliga rättigheter.

Sverige bör som medlem av EU verka för att kommande associerings- och handelsavtal ska villkoras med respekt för de mänskliga rättigheterna och folkrätten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.3 Migrationssamarbete

Inom migrationspolitiken har EU:s samarbete med länderna i Nordafrika varit omfattande sedan en tid tillbaka. Den fria rörligheten i EU utvecklas på bekostnad av den fria rörligheten i EU:s grannstater. Länder i Nordafrika pressas att införa en hårdare politik för att bekämpa migration, baserad på den europeiska modellen med gränskontroller, kriminalisering, frihetsberövande och utvisning. EU:s gränskontroll förläggs på detta sätt på tredjeländers sjöterritorium.

Kriget i Syrien har gjort landet till det som allra flest människor i världen flyr ifrån. De flesta syriska flyktingarna finns i dag i grannländerna Turkiet, Libanon och Jordanien. Efter att EU stängt gränsen mellan Turkiet och Grekland, genom det avtal som ingicks i mars 2016, har dessa länder fått ta ett allt större ansvar. Nu har även de stängt sina gränser eller försvårat för flyktingar att ta sig in i länderna. Även EU:s avtal med Libyen ger fruktansvärda konsekvenser för människor på flykt. 2022 rapporterade Amnesty International om att fler än 82 000 människor stoppats till havs och återförts till Libyen sedan avtalet undertecknades. Detta trots att det är väl dokumenterat hur flyktingar i Libyen utsätts för tortyr och brutala övergrepp.

Vänsterpartiet är mycket kritiskt till den migrationspolitik EU driver. Vi menar att EU bör ta ett mycket större ansvar för människor på flykt, och den politik som leder till kränkningar av migranternas rättigheter måste upphöra. Att den borgerliga regeringen med stöd av Sverigedemokraterna har lagt om den svenska utvecklingspolitiken och bl.a. satt upp migrationspolitiska villkor är helt i strid med den internationella biståndseffektivitetsagendan.

Sverige bör agera i EU för att unionens migrationssamarbete med länderna i Nordafrika och Mellanöstern ska ske med Genèvekonventionen och de mänskliga rättigheterna som grund. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Sveriges relationer till regionen

Sveriges roll i världen har förändrats. Den borgerliga regeringen med stöd av Sverigedemokraterna har gett vika för Turkiets påtryckningar och sätter ett svenskt medlemskap i Nato före demokrati och rättsstatens principer. Sverige är en viktig aktör både vad gäller utvecklingssamarbete och humanitärt stöd i regionen. Det är ett arbete som behöver fortsätta och utvecklas i linje med Agenda 2030. Tyvärr har den borgerliga regeringen med stöd av Sverigedemokraterna beslutat att drastiskt skära ner svenskt bistånd. Man har frångått det etablerade enprocentsmålet och bryter dessutom mot biståndets centrala principer om bl.a. rättighetsperspektiv och ägarskap. För Palestinas del handlar det t.ex. om en halvering av biståndet. Det är minst sagt oansvarigt.

Dessutom har återkommande koranbrändningar, baserade på hat mot muslimer, fått muslimska länder att reagera starkt.

Sveriges röst i Mellanöstern och Nordafrika är allt annat än konsekvent. Exempelen är många där svenska egenintressen gått före engagemanget för mänskliga rättigheter. Vänsterpartiet vill att Sverige ska vara en konsekvent röst för frihet och mänskliga rättigheter i Nordafrika och Mellanöstern oavsett var, av vem eller med vilka motiv de mänskliga rättigheterna kränks. Agenda 2030 bör vara vägledande i våra relationer med länderna i regionen. Vänsterpartiets syn på Agenda 2030 och den svenska utvecklingspolitiken i stort utvecklas i motionen En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling (2023/24:V330).

8.1 Vapenexport

Det kanske tydligaste exemplet på dubbelmoralen i Sveriges relationer till Nordafrika och Mellanöstern är den omfattande svenska vapenexporten till regionen. I Jemen pågår den just nu största humanitära krisen i världen, till följd av den saudileda koalitionens bombningar. Omkring 4,5 miljoner människor har drivits på flykt och 73 procent av befolkningen behöver enligt UNHCR nödhjälp för att överleva. Sverige har bidragit med humanitärt bistånd till det krigshärjade landet samtidigt som man exporterar vapen till stater som deltar i den saudileda koalition som bombar landet, begår krigsbrott och dödar civila.

Flera av regionens mest auktoritära regimer har varit några av de absolut största köparna av svensk krigsmateriel. Bland mottagarna av exporten 2022 finns flera av de stridande parterna med, nämligen Förenade Arabemiraten, Saudiarabien, Jordanien och Kuwait. Enbart under 2022 gäller det export av krigsmateriel till ett värde av 7,5 miljoner kronor. Sedan kriget startade har Sverige exporterat krigsmateriel till ett värde av 13,8 miljarder kronor.

Vänsterpartiet har motsatt sig denna export. Vi vill att den svenska vapenexporten till diktaturer och länder som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna ska upphöra.

All vapenexport till de länder som deltar militärt i kriget i Jemen, följdleveranser inkluderat, bör upphöra omgående. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Läs mer om vår syn på vapenexport i motion (2022/23:2384) med anledning av skr. 2022/23:114 Strategisk exportkontroll 2022 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

8.2 Handel och ekonomiskt samarbete

Samtidigt som de auktoritära regimerna i Syrien, Egypten och Jemen med våld försökt slå ned folkliga revolter har svenska myndigheter med resurser från den svenska statskassan understött handel med, och omfattande investeringar i, dessa regimer. Både via Exportkreditnämnden (EKN) och andra statliga institutioner. Swedfund, ett svenskt statligt riskkapitalbolag för investeringar i fattiga länder, har investerat i Irak och Egypten. Exportrådet har bedrivit verksamhet i Irak, Egypten och Tunisien.

Vänsterpartiet är inte emot att handel bedrivs med diktaturer, tvärtom finns det exempel på hur handelsblockader slagit hårt mot civilbefolkningen. Men vi anser att det är centralt att det finns tydliga kriterier för den exportfrämjande verksamheten så att handel och investeringar inte bidrar till kränkningar av mänskliga rättigheter eller stärker auktoritära regimer.

Regeringen bör få i uppdrag att skärpa kriterierna när det gäller mänskliga rättigheter för svenskt exportfrämjande. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.3 Nedrustning

I ett läge då det sker en militär upprustning i Nordafrika och Mellanöstern och spänningarna ökar mellan och inom länder finns det ett stort behov av länder som kan driva på för nedrustning och avspänning. Nedmonteringen av det iranska kärnenergiprogrammet är ett välkommet steg mot nedrustning. Ytterligare ett viktigt initiativ skulle vara att agera för att få till stånd en zon fri från massförstörelsevapen i Mellanöstern. Det skulle leda till deskalering i regionen. Stora områden i världen som Latinamerika, Centralasien, Sydostasien, Oceanien och Afrika är redan kärnvapenfria zoner. I dag vet vi att Israel har kärnvapen och att Nato placerat kärnvapenstridspetsar i Turkiet.

Sverige bör som enskilt land såväl som medlem i EU och FN agera för att få till stånd en zon fri från massförstörelsevapen i Mellanöstern. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9 Nordafrika

9.1 Algeriet

Algeriet är Afrikas till ytan största land. Stommen i landets ekonomi består av fossil energiutvinning. Algeriet var ett av de första länder i vilket protester bröt ut under den arabiska våren. Redan i slutet av december 2010 startade de första protesterna. Men till skillnad från många andra länder i regionen blev aldrig protesterna lika omfattande. Det finns flera förklaringar till det. Landets regering bemötte protesterna med både reformer – bl.a. genom att häva landets 19 år långa undantagstillstånd och reformera landets vallag – och med viss repression. Ytterligare en central förklaring till att protesterna aldrig fick samma omfattning i Algeriet är landets moderna historia. 1991 vann islamistiska räddningsfronten FIS första omgången i landets parlamentsval. Regimen svarade med att ställa in den andra omgången av valet och att förbjuda FIS, med ett tydligt stöd från bl.a. EU och USA. Regimens agerande ledde till ett blodigt inbördes-

krig som under 1990-talet krävde mer än 150 000 liv. Detta inbördeskrig är fortfarande ett öppet sår i Algeriet, och rädslan för ett nytt inbördeskrig dämpade sannolikt protesterna.

Genom sitt stöd till att parlamentsvalen aldrig genomfördes i Algeriet 1991 har omvärlden ett ansvar för det blodiga inbördeskriget. Detta borde vara en lärdom när EU nu förhåller sig till val i andra delar av regionen. Ska EU vara en kraft för demokrati och fred behöver man stödja civilt styre och demokratiska val oavsett vem som vinner valen.

I samband med att den tidigare presidenten Abdelaziz Bouteflika den 16 februari 2019 gick ut med att han efter 20 år vid makten kandiderade för en femte omgång som president utbröt stora protester, kallade Hirakrörelsen, i Algeriet. Bouteflika tvingades avgå, men i stället utökade militären sin makt över landets institutioner. I parlamentsvalet i juni 2021 låg valdeltagandet på bara 23 procent.

Relationerna mellan Algeriet och Marocko har länge varit ansträngda och under 2021 klipptes banden helt. Bakgrunden var dels en spionaffär, dels upprättandet av formella relationer mellan Marocko och Israel i utbyte mot ett amerikanskt erkännande av Marockos kontroll över Västsahara och ett marockanskt stöd för självstyre i den algeriska regionen Kabylien. De ökade spänningarna hotar den regionala stabiliteten och riskerar att leda till en militär kapprustning, vilket skulle kunna få förödande konsekvenser.

Algeriet har sedan millennieskiftet utvecklats till en av de viktigaste politiska och ekonomiska aktörerna i regionen och i Afrikanska unionen. Samtidigt finns stora brister i landets demokratiska utveckling och när det gäller respekten för mänskliga rättigheter, i synnerhet kvinnors och hbtqi-personers rättigheter. Sedan 2021 har algeriska myndigheter använt sig av anklagelser om terrorism för att åtala aktivister, människorättsförsvarare och journalister i summariska rättegångar. I november 2022 hölls massrättegångar där 54 människor dömdes till döden för olika anklagelser bl.a. relaterade till de omfattande bränderna sommaren 2022.

9.2 Egypten

Den 25 januari 2011 bröt omfattande folkliga protester ut mot Hosni Mubaraks regim i Egypten. Protesterna spred sig snabbt över landet och resulterade i att Mubarak tvingades avgå den 11 februari samma år. Protesterna var ett uttryck för ett brett folkligt missnöje med regimens auktoritära styre, den stagnerade ekonomin, arbetslösheten och de allt svårare levnadsförhållandena för många egyptier. Egyptens arbetarrörelse, studenter och liberala krafter spelade en central roll i upproret. Även den egyptiska kvinnorörelsen hade en framträdande roll.

Efter Mubaraks fall tog militären de facto makten och genomförde redan i mars 2011 en folkomröstning om en ny konstitution med stöd av bl.a. Muslimska brödrskapet. De krafter som lett revolten tidigare under året motsatte sig den nya konstitutionen.

I november 2011 genomfördes parlamentsval och i juni 2012 vann Muslimska brödrskapets Mohammed Mursi presidentvalet. Under våren 2013 växte protesterna mot Mursis styre och i juni hade protesterna nått samma nivåer som de mot Mubarak. Den 3 juli 2013 genomförde militären en kupp under ledning av Mursis arméchef Abd al-Fattah al-Sisi. Militären, under ledning av Sisi, tog över makten i landet. De protester som följde avsättandet av Mursi slogs ned med våld och resten av 2013 blev

blodigt. Under årets sista halva beräknas över 3 000 egyptier ha dödats och upp till 19 000 ha gripits. Människorätsorganisationer rapporterade om svåra förhållanden i överfulla fängelser och omfattande övergrepp av polis och militär mot fångar.

Sisis styre har karaktäriserats av förtryck av oliktankande och stora inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter. Yttrandefriheten och civilsamhällets utrymme är starkt begränsat. Kvinnors och hbtqi-personers rättigheter är kraftigt inskränkta. Kvinnor diskrimineras både genom lagen och i vardagen. Skyddet mot sexuellt och könsrelaterat våld är svagt. Hbtqi-personer riskerar fängelse p.g.a. sin läggning eller könsidentitet. Religiösa minoriteter som kristna kopter, shiamuslimer och baha'ier diskrimineras och får inte tillräckligt skydd mot de våldsamma attacker som är vanligt förekommande. Fackliga rättigheter är begränsade och fackföreningar som inte är anslutna till den statliga fackföreningen erkänns inte. Enligt kritiker är Egypten i dag lika auktoritärt som under Mubaraks tid. Brödraskapet har klassats som terrororganisation och drivits under jorden. En stor del av de sekulära krafter som låg bakom revolutionen 2011 har tystats. Flera anhängare av Muslimska brödraskapet har dömts till långa fängelsestraff, några av dem, däribland Mursi, dömdes till döden. Mursis dödsstraff har nu omvandlats till fängelsestraff. I takt med att brödraskapet har krossats har väpnade islamistgrupper växt sig starkare och trappat upp sina attacker, främst på Sinaihalvön.

Det hopp som fanns efter revolutionen 2011 har slagits i spillror. Omvärlden har ett stort ansvar. Egypten har blivit en bricka i ett betydligt större spel där grannländer och stormakter satt sina intressen före det egyptiska folkets bästa. Av andra länder i regionen kan vi lära att inskränkningar i det politiska livet, exempelvis genom begränsad religionsfrihet, inte kan leda rätt. Behovet av en demokratiseringsprocess och en ökande respekt för mänskliga rättigheter är omfattande. I en sådan process är det viktigt att landets arbetar- och kvinnorörelser får framträdande roller.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för en demokratisk utveckling i Egypten, att alla politiska fångar släpps och att det civila samhället respekteras. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Egypten drabbas hårt av klimatkrisen. Enligt FN:s beräkningar kan landet komma att bli utan vatten 2025. Det har lett till ökade spänningar till grannländerna, bl.a. genom det s.k. vattenkriget mot Etiopien om den kontroversiella Renässansdammen (Great Ethiopian Renaissance Dam, GERD). Nilen är en av de mest hotade floderna i världen.

Sverige bör i EU och FN samt i dialog med AU stödja förhandlingar med målsättningen att uppnå långsiktiga och hållbara villkor kring användandet av GERD. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Läs mer om GERD i vår motion Afrikas horn (2020/21:1304).

9.3 Marocko och Västsahara

Marocko beskrivs som en parlamentarisk demokrati, men det är en sanning med modifikation. I själva verket har landets kung mycket omfattande beslutande- och maktbefogenheter över regering, parlament och övriga institutioner. Yttrande- och pressfriheten har betydande begränsningar. Marocko rankades på plats 135 av 180 länder i Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex för 2018. Människor som protesterar för bättre levnadsvillkor förföljs och fängslas. Journalister som rapporterar om allvarliga missförhållanden grips och anklagas systematiskt för att skada landet. Det finns tre röda linjer i Marocko som inte får överträdas. Kritik av monarkin, islam, och Marockos

territoriella integritet och dess anspråk på Västsahara är straffbelagt. Ett exempel på detta är den marockanska människorättsaktivisten Saida Alami som 2022 dömdes till fängelse för att ha agerat på sociala medier.

Tortyr och fysiska övergrepp är förbjudet men förekommer ofta enligt Amnesty International och är särskilt vanligt gentemot västsaharier. Förhållandena i fängelserna är fruktansvärda. Även om läs- och skrivkunnigheten har ökat kan en tredjedel av den vuxna befolkningen inte läsa och skriva. Mycket återstår att göra när det gäller jämställdhet. Konstitutionen från 2011 stadgar att kvinnor och män åtnjuter lika rättigheter i civila, politiska, ekonomiska, kulturella avseenden och i miljöfrågor. Det finns dock diskriminerande lagstiftning vad avser arvsrätt, och kvinnor är underrepresenterade i politiken och i arbetslivet. Andelen kvinnor som inte kan läsa och skriva är dubbelt så hög som för män. Antalet äktenskap med minderåriga förblir högt. En lag mot kvinnovåld antogs 2018 men efterlevs inte. Homosexuella handlingar är förbjudna enligt lag.

Det senaste decenniet har en rad protester lett till massarresteringar och rättsosäkra, politiska domar. Mordet på fiskhandlaren Mohcine Fikri 2016, som krossades till döds i en sobbil efter att polisen konfiskerat hans varor, ledde till omfattande protester. Den s.k. Hirak Rif-rörelsen krävde bättre levnadsvillkor och ett slut på korruption och polisvåld. Sedan dess har ett tusental människor gripits och drygt 500 fängelsedomar avkunnats mot både aktivister och journalister som rapporterat om protesterna. Många har dömts till mycket långa fängelsestraff efter erkännanden som framtvingats under tortyr.

I december 2022 uppdagades att minst fyra personer med kopplingar till EU-parlamentet, bland dem den grekiska vice ordföranden i parlamentet Eva Kaili, samt den f.d. italienske före EU-parlamentarikern Pier Antoni Panzeri, tagit emot mutor i form av stora penningssummor för att tala väl om Qatar och Marocko. Något som mycket väl kan ha påverkat exempelvis handelsavtalet mellan Marocko och EU. Det är viktigt att hela mutskandalen utreds och att alla kort läggs på bordet.

EU betalar sedan flera år stora belopp till Marocko för att dess myndigheter ska stoppa migranter på väg till EU via Spanien. Detta har flera gånger utnyttjats av Marocko när EU varit på väg att fatta beslut i strid mot landets intressen. Den 24 juni 2022 försökte ca 2 000 afrikanska migranter ta sig över stängslet vid gränsen mellan Marocko och den spanska enklaven Melilla på den afrikanska kontinenten. Mellan 23 och 37 migranter ska ha dött enligt Amnesty Internationals rapport Melilla – never again.

Marocko ockuperar Västsahara sedan 1975. Det är en ockupation som strider mot internationell rätt och som FN har antagit flera tydliga resolutioner mot. Ockupationen har även dömts som illegal av den internationella domstolen i Haag. 1991 slöts ett avtal om ett vapenstillestånd, och parterna kom överens om att hålla en folkomröstning om Västsaharas självständighet övervakad av den FN-ledda styrkan Minurso. Marocko har dock gjort sitt yttersta för att sabotera och förhala processen. En stor del av befolkningen lever sedan årtionden i flyktingläger i Algeriet under mycket knappa förhållanden.

Situationen har förändrats dramatiskt de senaste åren. Nu är en fredlig lösning på den snart halvsekelånga konflikten ännu längre bort, i och med att vapenvilan är bruten. Vapenvilan kom till stånd efter att parterna kommit överens om att hålla en folkomröstning om Västsaharas självständighet för nästan 30 år sedan, men bröts i november 2020 i samband med marockanska militära operationer i buffertzonen mellan territorierna. Fortfarande har ingen folkomröstning ägt rum. Sverige och EU måste öka trycket för att folkomröstningen snarast ska komma till stånd. Västsaharier utsätts dagligen för hot,

våld och fängslanden i den ockuperade delen av landet. Situationen i det ockuperade Västsahara liknar i praktiken ett undantagstillstånd. Marocko har total kontroll över området och försvårar för journalister, observatörer och civilsamhällesorganisationer att överhuvudtaget släppas in i landet. Det är hög tid att omvärlden agerar med kraft för att skydda den västsahariska befolkningen.

Regeringen bör verka för att EU kräver att den utlovade folkomröstningen om Västsaharas självständighet hålls. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Pristagaren av Right Livelihood Award 2019, Aminatou Haidar, har återkommande utsatts för trakasserier och förföljelse. Aminatou är långt ifrån ensam. Marocko utsätter ständigt den västsahariska civilbefolkningen för systematiska trakasserier, hot och förföljelse. Något som kan pågå utan att FN-styrkan Minurso kan ingripa, eftersom de saknar mandat att övervaka de mänskliga rättigheterna. Marocko angriper fredliga demonstrationer och aktivister. Ett känt fall som bl.a. uppmärksammats av Amnesty International är domen mot de 24 västsaharier som arresterades i samband med protesterna i Gdim Izik 2010. De häktade dömdes till oerhört hårda straff i en militär domstol efter erkännanden som framtvings under tortyr. I november 2020 sattes den ledande människorättsförsvaren Sultana Khaya tillsammans med flera kvinnor i hennes familj i husarrest, utan att myndigheterna väckt åtal. Under husarresten utsattes de vid upprepade tillfällen för tortyr, misshandel och våldtäkt, enligt direktiv från den marockanska regeringen. Hemmet har vandaliserats och mobiler, datorer, pass och pengar beslagtogs. Familjen har varit utan el och rinnande vatten, och deras hälsa har försämrats avsevärt till följd av illaluktande och giftiga substanser som har hållits i och runt huset samt i familjens vattentank. Husarresten bröts efter 18 månader i samband med att Sultana den 1 juni 2022 lyckades fly till Spanien.

Västsahara är rikt på naturtillgångar i form av fisk och fosfat – något som inte kommer det befriade Västsahara eller de västsahariska flyktingarna till del. 70 procent av världens fosfattillgångar beräknas finnas just i Västsahara och Marocko. Trots att inget land erkänner Marockos rätt till Västsahara, förutom USA sedan slutet av 2020, har Marocko relativt fritt kunnat utnyttja Västsaharas naturresurser. Ekonomiska intressen och handelsförbindelser är anledningar bakom Frankrikes och Spaniens starka relationer med Marocko, som gör dem ovilliga att kritisera landet.

Enligt folkrätten tillhör landets naturresurser det västsahariska folket, och deras samtycke krävs för att andra aktörer ska få bruka dem. Trots detta har EU:s ministerråd röstat för att ingå ett avtal med Marocko som innebär förändringar i nuvarande associerings- och handelsavtal för att utvidga Marockos tullförmåner till produkter från det ockuperade Västsahara. I praktiken har avtalen i högre grad sedan länge indirekt avsett Västsahara, men detta var första gången ministerrådet uttryckligen ville inkludera ockuperade områden.

Den västsahariska befrielseörelsen Polisario Front tog 2019 ministerrådet till EU-domstolen för att ogiltigförklara avtalet samt fiskeriavtalet. I september 2021 meddelade domstolen att båda avtalen ogiltigförklarats då de strider mot folkrätten och EU-lag. Vidare fastslås att EU i avtalet försökt ersätta kravet på samtycke från det västsahariska folket med att avtalet skulle gynna befolkningen, vilket står i strid med folkrätten. Enligt domstolen står denna inställning i strid med internationell rätt. EU:s ministerråd överklagade domen och det var endast Sverige som röstade mot överklagan, detta trots att det inte råder någon tvekan om att ministerrådet inte har rätt att ingå avtal

med Marocko som avser Västsahara, såvida inte västsaharierna deltagit i avtalsförhandlingarna. Detta har EU-domstolen klargjort ett flertal gånger.

Naturtillgångarna är själva grundorsaken till Marockos illegala ockupation av Västsahara. En del i att vapenvilan bröts var även den väg Marocko byggde för att transportera råvaror ut från Västsahara. Det är genom de stora inkomsterna från fosfat, ett rikt fiske och andra västsahariska tillgångar som Marocko kan finansiera sin ockupation och fortsätta sitt systematiska förtryck av den västsahariska befolkningen. Vänsterpartiet menar att den svenska regeringen ska verka för att EU säkerställer att handelsavtal och fiskeavtal mellan EU och Marocko, i enlighet med EU-domstolens beslut, inte innefattar Västsaharas territorium så länge som Västsaharas folk, via deras legitima representant Polisario, inte har gett sitt samtycke. Vi menar också att Sverige ska verka inom EU för att utarbeta riktlinjer för företag och investerare i syfte att förhindra investeringar på ockuperad mark så länge det inte sker efter godkännande av Polisario. Detta lyfter vi också i vår motion Handelspolitik (2023/24:V291).

Marocko har fått beröm internationellt för sin storsatsning på sol- och vindkraft. Det som de flesta däremot inte vet är att en del av dessa vindkrafts- och solenergianläggningar är förlagda till det ockuperade Västsahara. 2030 beräknas 50 procent av Marockos vindkraft att komma från Västsahara. Den marockanska sol- och vindenergin längs Västsaharas atlantkust används främst till fosfatanläggningen Bou Craa, fiskeindustrin, sandindustrin och de enorma växthusodlingarna. Allt detta har ockupationsmakten Marocko kontroll över.

FN:s klimatkonvention UNFCCC har tillåtit Marocko att inkludera västsaharisk energiinfrastruktur i sin rapportering kring hur långt man nått för att uppfylla klimatmålen i Parisavtalet. Det betyder alltså att FN prisar projekt som i stället skulle fördömas. De utländska bolag som är involverade i energiprojekten borde ställas till svars. De bidrar till att vidmakthålla Marockos ockupation. Marockos gröna energi göder och befäster ockupationen av Västsahara och stölden av Västsaharas råvaror.

Den 5 december 2012 beslutade riksdagen att Sverige snarast bör erkänna den Sahariska arabiska demokratiska republiken (Västsahara) som en fri och självständig stat. Riksdagen beslutade också att Sverige bör verka för detta inom EU. Trots riksdagens beslut väntar vi fortfarande på att regeringen ska verkställa beslutet. Vänsterpartiet är starkt kritiskt till att detta ännu inte är gjort.

I samband med riksdagens beslut om erkännande gjordes också en rad andra viktiga ställningstaganden rörande Västsahara. Riksdagen slog fast att Sveriges hållning ska utgå ”från folkrätten och rätten till självbestämmande för det västsahariska folket”, att FN-styrkan Minursos mandat bör utvidgas till att också innefatta övervakning av situationen gällande de mänskliga rättigheterna och att ett eventuellt förnyat fiskeavtal med Marocko måste vara förenligt med folkrätten. Vänsterpartiets syn på Sveriges politik för Västsahara utvecklas i motion Västsahara (2017/18:534).

10 Mellanöstern

10.1 Bahrain

Bahrain är ett litet land med ett auktoritärt styre. Omkring hälften av befolkningen utgörs av utländska migrantarbetare som saknar medborgarskap. På grund av kafala-systemet är därmed en stor andel av befolkningen i praktiken skyddslös.

I februari 2011 utbröt folkliga protester i Bahrain med krav på större frihet, social rättvisa och politiska och konstitutionella reformer. Regeringen svarade hårt och skoningslöst med våld och övergrepp. Trots det fortsatte protesterna med krav på en ny konstitution, en demokratiskt vald regering, en mer rättvis fördelning av landets tillgångar och frigivning av alla politiska fångar. Mycket tyder på att protesterna och de krav som restes hade ett brett folkligt stöd från folkrörelser och fackliga organisationer, från både sunni- och shiamuslimer och från män och kvinnor i Bahrain.

Demonstrationerna växte sig allt starkare under våren. Bahrains grannland Saudi-arabien sände då in stridsvagnar och Bahrains kung införde undantagstillstånd och gav de väpnade styrkorna tillstånd att använda de åtgärder som krävdes för att stoppa upproret. Följden blev många dödade och skadade.

Kränkningarna av mänskliga rättigheter och den hårda repressionen mot oliktankande har fortsatt och ökat sedan 2011. Regeringen har bl.a. stramat åt yttrande-, demonstrations- och föreningsfriheten ytterligare. Flera människorättsförsvarare har gripits och åtalats. Andra oppositionella har förbjudits att resa utomlands. Oppositionspartier har förbjudits och den enda oberoende nyhetsstationen har stängts ner. Nya lagar har krympt utrymmet för politiskt deltagande. Amnesty International vittnar om att ledarna för de fredliga protesterna under 2011 fortfarande hålls fängslade och utsätts för tortyr och nekas livsnödvändig vård. Diskrimineringen av kvinnor är omfattande, både genom lagstiftning och i samhällslivet. Migrantarbetare och hbtqi-personer möter också omfattande diskriminering.

Medan utvecklingen i länder som Syrien och Libyen fått stor uppmärksamhet i Sverige och övriga EU har regimens grova och omfattande övergrepp i Bahrain mötts med tystnad. Vänsterpartiet anser att Sveriges vapenexport till diktaturer ska upphöra.

Sverige bör i EU såväl som i FN verka för ett vapenembargo mot Bahrain. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10.2 Irak

Iraks moderna historia har kantats av diktatur, konflikt och oroligheter. Saddam Husseins tyranni, kriget med Iran, invasionen av Kuwait (med det efterföljande första Gulfkriget) satte sin prägel på landet under 1980- och 90-talen. Efter attackerna i USA den 11 september 2001 invaderade amerikanska trupper landet i strid med folkrätten. Efter den USA-ledda invasionen vidtog en brutal ockupation av Irak. Bombningar med civila dödsoffer, systematisk tortyr, mord och våldtäkter blev näst intill dagliga inslag. De numera ökända bilderna från Abu Ghraibfängelset, som visar amerikanska soldater som förnedrar och torterar irakiska interner, är en påminnelse om ockupationens grymhet.

I år är det 20 år sedan landets forne diktator Saddam Hussein störtades. Dessvärre har landet sedan dess präglats av ockupation, instabilitet och konflikt. Fortfarande är

Irak ett land som präglas av USA:s ockupation, även om den nu är formellt avslutad. Institutionerna är svaga och tilltron till regeringen är svag. Tortyr är fortfarande vanligt förekommande och möjligheten att arbeta fackligt ytterst begränsad. Våldet är fortfarande utbredd och drabbar hela det irakiska samhället. Kristna och hbtqi-personer är två grupper som drabbats hårt av våld och attacker de senaste åren. Det blodiga inbördeskriget i Syrien i landet har också bidragit till en försämring av säkerhetsläget i Irak. Som en effekt av den amerikanskledda invasionen 2003 fick Daesh/IS fäste i landet och terrorsektens brutala våld har präglat landet under lång tid.

Folkliga och fredliga protester som grundar sig i ett starkt folkligt missnöje med landets politiska system och den utbredda fattigdomen har delvis mötts av löften om reformer – reformer som inte infriats. Men också av våld. I parlamentsvalet som hölls i oktober 2021 var valdeltagandet rekordlågt.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att Iraks regering genomför nödvändiga reformer och säkerställer säkerheten för oppositionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I efterspelet till Gulfkriget 1991 tog kurderna till vapen och kunde utveckla ett regionalt självstyre för de kurdiska delarna av Irak. 1992 etablerades Kurdistan Regional Government (KRG) i Erbil. Upprättandet av KRG har inneburit ett ökat självbestämmande för kurderna i Irak. Kurdiska företrädare har dessutom samtidigt inkluderats i Iraks styre. För första gången i Iraks moderna historia har kurder fått möjlighet att uttrycka sin kultur och tala sitt språk utan att riskera förföljelse.

Utvecklingen i KRG har dock inte varit svartvit. Framsteg har gjorts, men samtidigt är utmaningarna många. Vänsterpartiet är starkt oroat över rapporterna om övergrepp mot kvinnor, journalister, minoriteter, hbtqi-personer och oppositionella i KRG.

I september 2017 röstade det kurdiska självstyret ja till självständighet. Det var ett resultat som inte accepterades av den dåvarande irakiske premiärministern Haider al-Abadi. Reaktionerna var omedelbara och regeringsstyrkor intog de oljerika städerna Kirkuk och Khanaqin. Vänsterpartiet anser att det är viktigt att värna det kurdiska självstyret och utveckla det inom ramen för den irakiska statsbildningen. Ett sammanbrott av Irak skulle inte leda till förbättrade förhållande för de irakiska folken.

10.3 Iran

Revolutionen i Iran 1979 väckte hopp om en demokratisering, men resultatet blev i stället en stenhård diktatur. Brotten mot de mänskliga rättigheterna är många och omfattande. Vänsterpartiet har under lång tid uppmärksammat situationen i Iran. Vi har i motioner, interpellationer, skriftliga frågor och på demonstrationer vid en lång rad tillfällen protesterat mot regimens övergrepp mot bl.a. etniska minoriteter, kvinnor, fackföreningsaktiva och hbtqi-personer. I motion En svensk utrikespolitik för ett fritt och demokratiskt Iran (2015/16:372) presenteras Vänsterpartiets politik för Iran mer ingående.

I juni 2013 valdes Hassan Rohani till Irans president. Förväntningarna var stora på Rohani, som ansågs mer reforminriktad än hans företrädare Ahmadinejad. Förväntningarna infriades dessvärre inte. Presidentvalet i juni 2021 såg Ebrahim Raisi som segrare med det lägsta valdeltagandet någonsin på 48 procent. I huvudstaden Teheran deltog endast 26 procent. Om tidigare val har innefattats av hårda restriktioner, och Irans högsta ledare Ayatollah Ali Khamenei behållit den absoluta makten, var årets val endast

en fasad. 600 kandidater diskvalificerades att ställa upp, däribland många reformister. Den tidigare presidenten Rouhani lyckades manövrera Iran fram till bättre relationer med omvärlden och slöt 2015 kärnteknikavtalet Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) med den s.k. P5+1-gruppen, inom vilken Iran lovade att kraftigt minska sitt kärnenergiprogram i utbyte mot sanktionslättnader. Samtidigt förbättrades inte samhällsklimatet nämnvärt under Rouhanis presidentperiod och den bristande respekten för de mänskliga rättigheterna kvarstår. Raisi anses stå för en mer hårdför politik. Han är själv under sanktioner från USA efter att ha varit högt uppsatt under de utomrättsliga avrättningarna 1988 och ledde även nedslaget av protester under 2019. Kränkningar av de mänskliga rättigheterna för oppositionella, kvinnor, arbetare, etniska minoriteter, barn, hbtqi-personer – ja, alla människor i Iran – riskerar att förvärras.

Iran är utan tvekan en av vår tids hårdaste och mest auktoritära diktaturer. Brotten mot de mänskliga rättigheterna är många och omfattande. Inom landet respekteras inte rättsstatens principer. Politiska fångars brottmål hanteras i särskilda revolutionsdomstolar, med inskränkningar vad gäller transparens, rätten till försvar och möjlighet att överklaga. Tortyr och framtvingade erkännanden förekommer. Regimen i Teheran spelar också en destruktiv roll i Mellanöstern bl.a. genom sitt stöd till Bashar al-Assad i Syrien och genom sin inblandning i Iraks inrikespolitik.

När den iranska sedlighetspolisen brutalt mördade Jina Mahsa Amini den 16 september 2022 för att hon burit sin slöja på ett sätt som de inte ansåg tillåtet satte det igång en massiv protestvåg. Sedan dess har hundratusentals människor visat sitt missnöje med det totalitära styret och bristen på mänskliga rättigheter. Studenter har sittstrejkat på universitetet, kvinnor har tagit av sig slöjan och klippt sitt hår i protest och skolflickor har gett Irans högste ledare ayatolla Ali Khamenei fingret. Med fara för sina egna liv kämpar de för sin frihet. Den iranska regimen svarade med massarresteringar och hänsynslöst våld och dödande. Hundratals människor dödades och tiotusentals skadades och greps. Tusentals skolflickor har utsatts för giftattacker i skolan och tvingats uppsöka sjukhus, utan att regimen stoppat det.

I dag pågår inte längre samma publika massprotester. Det har helt enkelt blivit för farligt, men protesterna har inte tystnat utan tagit nya former. Det iranska folket har visat sitt missnöje med regimen. Nu måste omvärlden ta ett större ansvar. Sverige kan göra mer för att stötta kampen för ett fritt och demokratiskt Iran. De ansvariga för det brutala våldet mot fredliga demonstranter måste ställas till svars. EU har antagit 10 sanktionspaket mot Iran, men det räcker inte.

Sverige bör arbeta för riktade sanktioner på EU- och FN-nivå mot de nyckelpersoner inom det iranska ledarskiktet som bär ansvaret för våldet och dödandet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Den 18 januari 2023 röstade EU-parlamentet för att uppmana medlemsstaterna att föra upp islamiska revolutionsgardet IRGC på EU:s lista över terroristorganisationer. Den svenska regeringen tycks tyvärr inte vara särskilt intresserad av frågan. I stället menar man att en terrorklassning av IRGC inte skulle spela någon roll eftersom de redan omfattas av sanktioner. Det är dock ett påstående som blivit starkt ifrågasatt, och även EU-parlamentet gör en annan bedömning.

IRGC utövar brutalt våld mot de modiga människor som protesterar mot regimen. De har gjort sig skyldiga till mord, kidnappningar, tortyr och förföljelse av olikänkande och andra som inte passar in i det iranska styrets världsbild. Revolutionsgardet har också försett Ryssland med drönare som används i kriget mot Ukraina.

Att terroriststämpla IRGC vore inte bara en viktig symbolisk handling. Det skulle också innebära utökade rättsliga möjligheter för omvärlden, bl.a. att personer med samband med IRGC kan utredas och åtalas i Sverige. Sverige bör driva på för mänskliga rättigheter och för att markera mot den iranska regimen. Regeringen måste vidta åtgärder för att sätta press på Iran. De modiga människor som protesterar mot regimen måste få omvärldens stöd. Sverige bör inom EU driva att terrorklassa iranska islamiska revolutionsgardet IRGC. Detta tydliggjorde riksdagen den 10 maj 2023 genom sitt tillkännagivande till regeringen att skapa enighet inom EU för att lista islamiska revolutionsgardet IRGC som terroristorganisation. Vänsterpartiet ser att Sverige kan spela en roll för att ge stöd till de iranier som med stort mod och under hot om förföljelse i och utanför Iran kämpar för ett demokratiskt och fritt land. I detta arbete bör Sverige utnyttja alla de kontakter vårt land har med Iran, bilateralt såväl som multilateralt. Sverige må vara ett litet land i norra Europa, men det går många band mellan vårt land och Iran, inte minst genom de många tusentals iranier som genom åren fått en fristad från förtryck i vårt land. Sverige bör också utnyttja den djupa kunskap och det starka engagemang som finns bland de många invandrade med iranskt ursprung i Sverige.

Sveriges politik mot Iran måste bygga på de mänskliga rättigheterna och det iranska folkets rätt att i fria och demokratiska val välja sina ledare och i vilken riktning landet ska gå. En sådan politik får inte skymmas av ekonomiska egenintressen. Tyvärr har inte Sveriges hållning alltid varit konsekvent och trovärdig. Fortfarande avvisas flyktingar som flytt undan regimen förtryck i Iran. Genom de svenska myndigheternas exportfrämjande verksamhet stöds svenska företag som investerar i Iran.

Sverige ska som enskild stat såväl som medlem i EU och FN konsekvent uppmärksamma de grova och omfattande brotten mot de mänskliga rättigheterna i Iran. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10.4 Israel och Palestina

Israels ockupation av Palestina har skapat en av världens mest segdragna konflikter. Redan genom processen som ledde till att staten Israel utropades 1948 skapades grogrunden för dagens konflikt då hundratusentals palestinier fördrevs från sina hem. Sedan sexdagarskriget 1967 har Israel ockuperat Gazaremsan, Västbanken och östra Jerusalem i strid med folkrätten. Konflikten mellan Israel och Palestina är inte en konflikt mellan jämlika parter. Israel är en av världens största krigsmakter vars militärapparat understöds av USA och landet har ett större ansvar enligt folkrätten i egenskap av ockupationsmakt. Samtidigt är det viktigt att understryka att folkrättens regelverk, bl.a. förbudet mot attacker mot civila, omfattar samtliga parter. Israels ockupation ursäktar inte på något sätt raketbeskjutning mot Israel, attacker på civila israeliska mål eller att palestinska grupper begår brott mot de mänskliga rättigheterna på de palestinska områdena.

Israels övergrepp mot de mänskliga rättigheterna, folkrätten och det palestinska folket inte bara fortsätter, utan blir dessutom allt grövre. Blockaden av Gaza fortskrider och så även byggandet av den mur som sedan länge har fördömts av FN. Antalet illegala bosättningar på ockuperad mark växer obehindrat och fördrivningen av palestinier från östra Jerusalem ökar. Israel fortsätter att arrestera, fängsla, tortera och i vissa fall döda dem som står upp mot ockupationen. Ingen fred tycks vara i sikte, och så länge Israel vägrar att respektera palestiniernas mest grundläggande mänskliga rättigheter kommer

det inte att vara möjligt att uppnå fred. Genom sina konsekventa brott mot folkrätten framstår Israel som genuint ointresserat av att upphäva den ockupation av palestinsk mark som pågått i årtionden och som är nyckeln till en varaktig fred i Mellanöstern.

Med en växande humanitär katastrof i Gaza och påtagligt sämre relationer mellan den palestinska myndigheten på Västbanken och de facto-myndigheterna i Gaza är läget allvarligare än på länge. Att den tidigare Trumpadministrationen dessutom valde att erkänna Israels olagliga annektering av Golanhöjderna är ett allvarligt brott mot internationell rätt som riskerar att få långtgående negativa konsekvenser för fredsprocessen såväl som relationerna i regionen.

Vänsterpartiet anser att Israel måste dra sig tillbaka från ockuperat område, att blockaden av Gaza måste brytas, att bosättningarna måste utrymmas och att en fri och demokratisk palestinsk stat bör upprättas inom 1967 års gränser. Vänsterpartiets utgångspunkt är folkrätten och respekten för de mänskliga rättigheterna. Därför har vi – både i och utanför riksdagen – uppmärksammat och fördömt Israels grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Vi har samtidigt inte tvekat att ta avstånd från de brott mot folkrätten och de mänskliga rättigheterna som begåtts av palestinska grupper. Vänsterpartiet ser att Sverige kan spela en avgörande roll både för en framtida freds- och försoningsprocess och för försöken att bygga en palestinsk statsbildning i dag. Sveriges erkännande av Palestina som stat var ett viktigt steg. Sverige bör vara en tydlig kraft för fred, försoning och för en långsiktig hållbar tvåstatslösning. Dessvärre har den svenska regeringen visat ett begränsat engagemang för fredsprocessen och för den humanitära situationen i Palestina. Exempelvis har man valt att drastiskt skära ned på biståndet till landet. Det menar vi är mycket olyckligt, särskilt med tanke på den nuvarande utvecklingen.

Sverige bör stödja Palestina i det fortsatta arbetet mot att erkännas som fullvärdig medlem av FN. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Israels övergrepp mot de mänskliga rättigheterna, folkrätten och det palestinska folket inte bara fortsätter, utan de blir dessutom allt grövre. De senaste åren har Israel tagit tydliga steg i en ultranationalistisk riktning. 2018 slog Israel fast att landet är en judisk stat och att enbart judar har rätt till självbestämmande i Israel. Samtidigt nedgraderades arabiskans status som språk och det nationella värdet av israeliska bosättningar lyftes fram.

Sedan det i slutet av 2022 stod klart att Israels nya regering utgörs av en koalition bestående av mycket starkt ultraortodoxa och högerextrema partier har våldet eskalerat drastiskt. Det är tydligt att bosättare såväl som israeliska soldater tar den nya politiken som en intäkt för en ökad brutalisering.

2022 var det dödligaste året på Västbanken sedan 2004. Enligt den israeliska MR-organisationen B'Tselem dödades 146 palestinier av israelisk militär. Av dem var 34 barn. Ytterligare 32 palestinier dödades på Gazaremsan. Under 2023 har dödandet fortsatt på höga nivåer.

Företrädare för de båda länderna har haft möten i syfte att dämpa oroligheterna. Samtidigt fortsätter högt uppsatta politiker att öka spänningarna. Den israeliska finansministern Bezalel Smotrich har t.ex. uttalat att palestinier inte finns på riktigt – de är ett fiktivt folk utan varken historia eller kultur. Han har också uttalat att den palestinska byn Hawara borde utplånas, någonting som till och med fick det amerikanska utrikesdepartementet att överväga att neka Smotrich visum.

I och med det senaste valet har Israels expansiva bosättningspolitik fått förnyad kraft. Nu ska nya israeliska vägar byggas på Västbanken och de flesta bosättningar som

byggts utan tillstånd legaliseras. Likaså ska de bosättningar som evakuerades på Västbanken 2005 återupprättas. Antalet israeliska bosättare på ockuperad palestinsk mark är i dag över 700 000. Om den nya regeringen får som den vill kommer det att bli betydligt fler. Bosättningarna utgör ett tydligt brott mot fjärde Genèvekonventionen och anses vara ett krigsbrott av Internationella brottmålsdomstolen (ICC). Förutom att den expansiva bosättningspolitik som Israel bedriver är olaglig, slår den effektivt sönder den palestinska infrastrukturen och möjligheten att bygga upp ett fungerande samhällssystem. Palestiniernas rörelsefrihet är kraftigt begränsad och de utsätts regelbundet för ostraffat våld från bosättarna enligt FN:s samordningsorgan OCHA.

Det pågår en allvarlig nedmontering av demokratiska rättigheter inne i Israel. Regeringen har gått fram med ett lagstiftningspaket som innebär stora förändringar av rättsväsendet, bl.a. att parlamentet får makt att upphäva domar från landets högsta domstol. Förslaget har mött stora protester, både i Israel och i andra länder.

Vänsterpartiet är djupt oroat över utvecklingen där Israel nu tar stora kliv mot en brutaliserad och allt mer auktoritär regim. Ockupationen av Palestina har länge varit ett bevis på att man inte bryr sig om vare sig mänskliga rättigheter eller internationell humanitär rätt. Israels ockupation av Palestina hade inte varit möjlig utan EU:s förmånliga handelsavtal med Israel eller utan USA:s militära bistånd till landet. EU:s associationsavtal med Israel innefattar förmånliga handelsavtal som ger det israeliska näringslivet stora ekonomiska fördelar. På så vis bidrar EU till att stärka den ekonomiska basen för ockupationspolitiken.

Sverige bör motsätta sig att EU fördjupar sitt samarbete med Israel på något område och suspendera det nuvarande associeringsavtalet så länge Israel inte avvecklar bosättningarna och vägspärrarna på ockuperat område, avbryter blockaden av Gaza och upphör med byggandet av muren på Västbanken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Israels ockupation slår sönder Palestina och förhindrar statsbyggande. Möjligheterna för den palestinska myndigheten att agera är begränsade och hämmas av såväl inskränkt rörelsefrihet som begränsad jurisdiktion och andra svårigheter.

Det är snart två decennier sedan fria och demokratiska val till presidentposten och parlamentet hölls i Palestina. Ingen palestinier under 34 år har deltagit i ett nationellt val. Mandatet för de nu styrande har löpt ut och parlamentet sammanträder inte. I stället stiftas lagar genom presidentdekret.

Sverige bör vara drivande för att FN ska understödja alla försök till nationella, fria och demokratiska val till parlament såväl som presidentval i Palestina. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I motion Israels ockupation av Palestina (2019/20:135) utvecklas Vänsterpartiets politik för hur Sverige kan agera för ett fritt Palestina.

10.5 Jemen

Jemen är ett av världens fattigaste länder, det fattigaste landet på den arabiska halvön. Under de folkliga resningarna i Nordafrika och Mellanöstern 2011 ledde protesterna mot regimen till att president Ali Abdullah Saleh avgick. Sedan dess har landet plågats av instabilitet och lokala revolter. 2014 tog houthirebellerna från norra Jemen kontroll över huvudstaden Sanaa och drev bort president Abd Rabbu Mansur Hadi med hjälp av

den avsatte presidenten Saleh. Houthirebellerna anklagar regeringen för att vilja dela landet i rika och fattiga regioner.

Saudiarabien stödjer president Abd Rabbu Mansur Hadi och leder en militärallians som den 26 mars 2015 inledde flyganfall mot rebellerna, vilka i sin tur får stöd från Saudiarabiens ärkefiende Iran. Sedan dess har landet slagits i spillror. FN beskriver Jemen som det farligaste landet i världen för barn att växa upp i. I dag är 4,5 miljoner människor på flykt och 24 miljoner människor behöver stöd från hjälporganisationer för att överleva. Den pågående svältkatastrofen är omfattande. Över hälften av befolkningen lider av matbrist och mer än två miljoner barn behöver behandling för akut undernäring. Redan i juli 2017 förklarades Jemen som den största humanitära katastrofen i världen av FN.

Ett ökat stöd till Jemens utsatta befolkning är av stor vikt för att lindra nöden hos det krigsdrabbade landets befolkning. Samtidigt måste orsakerna bakom det pågående kriget och den växande nöden adresseras för att verkligen kunna stoppa lidandet. Det pågående kriget, övergreppen mot civilbefolkningen samt attacker mot och hinder för hjälporganisationernas leveranser utgör de grundläggande orsakerna bakom nöden.

Barnen betalar det högsta priset för kriget i Jemen. Enligt UNICEF är nära fyra av fem barn i behov av humanitärt stöd och skydd. Många har bestående men och växer inte som de ska. Fler än 2 500 skolor är skadade och 2 miljoner barn går inte i skolan. Den akuta situationen tvingar barn att bli familjeförsörjare och arbeta eller tigga och de riskerar att bli bortgifta eller hamna i trafficking. Många har fysiska skador som ett resultat av kriget. Den saudiledda koalitionen är ansvarig för majoriteten av dödsfallen bland barn samt attackerna mot sjukhus och skolor.

I en rapport som Human Rights Watch publicerade våren 2016 klassas 37 av luftangreppen från den saudiledda alliansen som brott mot internationella konventioner och två av dem som krigsbrott. Därutöver har minst 15 attacker genomförts med klustervapen, varav fyra med USA-tillverkade klusterbomber. Enligt rapporter från tidigare konflikter har omkring 98 procent av offren för klusterbomber varit civila.

Sveriges agerande måste vara tydligt. Samtliga parter i kriget ska efterleva sina skyldigheter under internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter samt skydda civila. Straffriheten måste upphöra och alla parter som är skyldiga till brott och övergrepp måste hållas ansvariga. Påstådda brott bör utredas genom ett oberoende FN-mandat. Leveranser av bistånd och nödhjälp måste släppas fram. Dessa frågor måste adresseras för att nöden ska kunna lindras.

Sverige ska verka för att FN ska kunna utreda begångna krigsbrott i Jemen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för ett slut på kriget i Jemen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Representationen av kvinnor vid fredssamtalen har varit nästintill obefintliga. Inga kvinnor har suttit med vid de officiella förhandlingsborden. Våldet mot kvinnor och flickor är lika förekommande i dag som för åtta år sedan, om inte mer. Kvinnors inkludering i fredsprocessen är en förutsättning för en hållbar fred och säkerhet. Civilsamhället i Jemen har samlat tusentals kvinnor i skapandet av en fredsdeklaration som tydliggör vikten av kvinnors deltagande i en nationell fredsprocess. Det är viktigt att Sverige stödjer detta arbete.

Omvärlden har ett stort ansvar för den akuta situationen i landet. I april 2023 inleddes internationella försök med fredssamtal och för att förlänga den tidigare vapenvilan. FN:s sändebud i Jemen Hans Grundberg har beskrivit ansträngningarna som det närmaste

Jemen varit verkliga framsteg mot en varaktig fred sedan kriget började 2014. Det är angeläget att omvärlden agerar för att få fred. Samtidigt är det viktigt att vara medveten om att normaliserade relationer med Saudiarabien inte betyder att den akuta situationen är över.

Att den svenska regeringen med stöd av Sverigedemokraterna valt att minska den svenska biståndsbudgeten och dessutom koncentrera det till Europa riskerar att slå hårt mot utsatta människor i resten av världen. Det är viktigt att den humanitära katastrofen i Jemen inte blir bortprioriterad. Vänsterpartiet menar att Sverige fortsatt ska vara en humanitär kraft. Läs mer i vår motion En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling (2023/24:V330).

I samband med att kriget i Jemen utbröt i mars 2015 övergavs oljetankern FSO Safer i Röda Havet. Tankern har sedan dess blivit allt mer nedgången och risken för en omfattande miljökatastrof blev allt mer överhängande. I juli 2023 inleddes äntligen tömningen av tankern i en räddningsinsats ledd av FN-organet UNDP. Över en miljon fat olja pumpades över till andra fartyg. FN har vädjat efter pengar och Sverige har bidragit med sammanlagt 50 miljoner kronor. Räddningsinsatsen är ett bra exempel på hur internationellt samarbete genom FN kan fungera för att hindra en allvarlig olycka. Oljebolagens ointresse för att engagera sig i frågan, trots att man använt sig av FSO Safer i årtal, är dock påtagligt.

10.6 Kurdistan

Vi vet i dag att kurder har funnits i Mellanöstern i över 2 000 år. Det kurdiska folkets historia är på många sätt en historia av förtryck, under Ottomanska riket, under europeisk kolonisation och under de nuvarande staterna efter deras tillblivelse i området. Men det kurdiska folkets historia är också en historia om kamp för rättigheter och identitet.

Efter det första världskriget blev kurderna först lovade ett eget land men sveks av stormakterna i och med freden i Sèvres 1923, vilken fördelade de kurdiska områdena mellan Irak, Turkiet, Iran och Syrien. Det fanns även en mindre kurdisk folkgrupp i dåvarande Sovjetunionen, nuvarande Armenien.

Förtrycket har tagit sig olika former och omfattning under olika tider och i olika stater: förbud att tala och skriva det egna språket, vägran att erkänna de kurdiska folkens nationella och mänskliga rättigheter, våld, folkfördrivningar och folkmord.

I dag lever 25 till 30 miljoner kurder i Kurdistan, som är delat mellan Irak, Turkiet, Iran och Syrien. En mindre grupp kurder finns i Armenien. Stora grupper kurder lever också i andra delar av världen, bl.a. i Sverige, drivna på flykt undan övergrepp, förföljelse och i vissa fall rena utrotningskampanjer.

Även om utvecklingen tydligt skiljer sig åt mellan de olika länderna i Mellanöstern finns det likheter i det förtryck som drabbar kurder i hela regionen. Fortfarande inskränks och kränks kurdernas rätt att tala sig eget språk, uttrycka sin kultur och ta del av andra grundläggande mänskliga rättigheter i regionen.

Dagens gränser har delat upp kurderna i fyra olika länder och inneburit att gamla kontaktvägar brutits och kurderna skiljts från varandra. En del i arbetet med att stärka respekten för kurdernas mänskliga rättigheter behöver därför vara att möjliggöra för ökad kontakt och utbyte mellan kurder inom hela Kurdistan.

Sverige har på många olika sätt nära kontakter med Syrien, Turkiet, Iran och Irak. Vi har i dag ambassader i samtliga fyra länder och bedriver utvecklings-samarbete med både Turkiet och Irak. Vänsterpartiet ser att Sverige kan spela en viktig roll i arbetet med att stärka kurdernas rättigheter. Banden är starka mellan Sverige och Kurdistan, inte minst genom alla kurder som i dag är en del av vårt svenska samhälle.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med en samlad strategi för stärkande av kurdernas rättigheter i samarbete med kurdiska organisationer i Sverige. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiets syn på Sveriges politik för Kurdistan utvecklas i motion Kurdistan (2016/17:1738).

10.7 Libanon

Libanon är ett land som står mitt i flera pågående kriser. Den moderna historien präglas av ett 15 år långt inbördeskrig mellan 1975 och 1990. De senaste åren har präglats av politisk instabilitet och en djup ekonomisk kris. Världsbanken har klassat den ekonomiska krisen som en av världens största ekonomiska kollapser sedan mitten av 1800-talet. 2020 uppskattades att 41 procent av befolkningen levde under fattigdomsgränsen. Det i ett land som länge haft en utbredd medelklass.

Motsättningar mellan olika befolkningsgrupper har gjort det svårt att ena en nationell proteströrelse. Landets författning bygger t.ex. på en intrikat maktdelning där olika grupper är representerade. Trots det samlades i slutet av 2019 människor i stora demonstrationer och massmöten för att protestera mot korruption och ojämlikhet. Människor från olika religiösa och politiska grupper gick samman för att visa sitt missnöje med den styrande eliten, och demonstrationerna uppges vara de största på nästan 15 år. Bland annat bildades den 27 oktober en 17 mil lång mänsklig kedja mellan Tripoli i norr och Tyr i söder för att visa på enighet i hela landet.

Libanon har en arbetslöshet på omkring 40 procent, särskilt hög är den för ungdomar. Det råder allvarliga brister i grundläggande samhällsservice som el, vatten och vård trots höga kostnader. Matpriserna har ökat med mer än 1 000 procent sedan den ekonomiska kollapsen. Rysslands anfallskrig mot Ukraina har bidragit till de ökande priserna. Grundläggande samhällstjänster är nära att gå under. Tillgången till rent vatten, sanitet och sjuk- och hälsovård är instabil. Det rapporteras bl.a. om sjukhus som saknar basala förnödenheter. Sedan oktober 2022 pågår ett utbrott av kolera.

Libanon är ett land präglad av ekonomisk ojämlikhet där den rikaste 0,1 procenten äger lika mycket som den fattigaste halvan av befolkningen. Samtidigt befinner sig landet just nu i en allvarlig ekonomisk kris. Valutan har förlorat upp mot 90 procent av sitt värde på några år. Den pågående bankkrisen har gett upphov till s.k. bankraider där människor rånar banker för att få tillbaka sina besparingar. Ofta filmas räderna och sprids i sociala medier.

Omkring en tredjedel av Libanons befolkning är flyktingar, från i huvudsak Syrien. Det gör landet till det med högst andel flyktingar per capita i världen. En stor del av flyktingarna är också oregistrerade, vilket gör det svårt att veta hur den faktiska situationen ser ut. Den ekonomiska krisen slår särskilt hårt mot dem och bland flyktingar i Libanon var arbetslösheten 2020 uppe på 90 procent.

Den enorma explosionen i Beiruts hamn i augusti 2020 påverkade livet för hundratals människor. Över 300 000 människor fick sina hem skadade eller förstörda.

Därtill förstördes infrastruktur och företag vilket har gjort att många förfarande är beroende av ekonomiskt stöd från hjälporganisationer.

10.8 Saudiarabien

Saudiarabien är tveklöst en av vår tids värsta diktaturer. Varje försök att kräva reformer och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna har skoningslöst slagits ner. Landets styrande kungafamilj är en av de starkaste krafterna mot demokratisering.

2011 genomförde Saudiarabien en militär intervention i Bahrain för att slå ned det folkliga upproret där. Regimen i Saudiarabien gav sitt aktiva stöd till militärkuppen i Egypten och man har gett Tunisiens förre diktator Ben Ali en fristad.

Den saudiska regimen har underblåst inbördeskriget i Syrien genom militärt stöd till vissa rebellgrupper. Den 26 mars 2015 inledde en koalition under ledning av Saudiarabien flyganfall mot Jemen till stöd för president Abd Rabbu Mansur Hadi. Kriget i Jemen gör enligt FN landet till världens största humanitära katastrof. Den saudiledda koalitionen har anklagats för omfattande brott mot folkrätten, och även houthirebellerna, som de strider mot, har begått övergrepp. Utöver bombningarna höll den saudiledda koalitionen under lång tid flygplatsen i Sanaa stängd och upprätthåller en sjöblockad mot Jemen. Detta betyder att den befolkning som levt av fiske och sjöfart nu är förhindrad att utföra sitt arbete.

Saudiarabien deltar i fredssamtal och har öppnat upp för ytterligare kontakt. Det innebär inte att den akuta situationen är över. För en hållbar fred är det avgörande att alla inblandade utkrävs ansvar för sin inblandning i konflikten.

Majoriteten av Saudiarabiens vapen kommer från EU:s medlemsländer. Mellan 2009 och 2014 kom 59 procent av de vapen Saudiarabien importerade från just EU, enligt fredsforskningsinstitutet Sipri. Den saudiledda koalitionen består förutom av Saudiarabien även av Bahrain, Kuwait, Förenade Arabemiraten, Egypten, Jordanien, Marocko och Sudan. Koalitionen får också stöd av bl.a. USA, Storbritannien, Frankrike, Kanada och Turkiet. Även houthirebellerna anklagas för attacker som har resulterat i civila dödsoffer. Sverige har under bombningarna av Jemen exporterat vapen till sex av staterna som deltar i koalitionen. Mellan 2015 och 2022 har länder som deltagit i den saudiledda koalitionen köpt svensk krigsmateriel till ett värde av nästan 14 miljarder kronor. Samtliga är att betrakta som auktoritära stater som bryter mot de mänskliga rättigheterna, och de deltar uppenbarligen i en väpnad konflikt. De uppfyller alltså samtliga kriterier för att inte beviljas export av svenska vapen. Trots de nya demokrati-kriterierna när det gäller svensk vapenexport har helt nya affärer med Saudiarabien beviljats.

Den 25 februari 2016 antog EU-parlamentet en resolution med krav på ett vapenembargo mot Saudiarabien, med explicit hänvisning till landets krigföring i Jemen. Trots detta finns fortfarande inget embargo på plats från EU. Vänsterpartiet delar kravet i resolutionen och menar att regeringen bör agera i enlighet med EU-parlamentets rekommendation.

Sverige ska verka för att EU ska införa ett vapenembargo mot Saudiarabien. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Som en konsekvens av beslutet i EU-parlamentet införde Nederländerna i mars ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien med hänvisning till både Saudiarabiens

massiva bombningar av Jemen och massavrättningar. Vänsterpartiet anser att Sverige bör följa Nederländernas exempel.

Sverige ska införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10.9 Syrien

Kriget i Syrien har pågått sedan 2011 och har lett till världens största flyktingkris. Efter över ett decennium av krig är läget fortsatt akut. Så många som 12 miljoner, fler än hälften av landets invånare, befinner sig på flykt antingen inom Syrien eller utanför. De flesta som har flytt landet lever i grannländerna, många gånger under mycket svåra förhållanden. Den humanitära situationen är allvarlig. Kriget har raserat stora delar av samhället. Viktig infrastruktur som vattenförsörjningen är skadad och sjukhus är förstörda. Kriget i Syrien tros ha kostat omkring 500 000 mänskoliv och 90 procent av befolkningen lever i fattigdom.

Protesterna mot regimen i landet inleddes i januari 2011. I mitten av mars hade protesterna spridit sig över stora delar av landet, och i landets större städer samlades hundratusentals människor med krav på president Bashar al-Assads avgång, demokratiska reformer och social rättvisa. Protesterna var breda, folkliga och fredliga men bemöttes med våld och grova övergrepp från regimen.

I slutet av 2011 utbröt väpnade strider mellan regimen och beväpnade grupper inom oppositionen. Striderna har därefter eskalerat och spridit sig till stora delar av landet. Motståndet mot regimen i Damaskus är brett och brokigt. Övergrepp har begåtts av flera av de stridande parterna. Men huvudansvaret för det upptrappade våldet vilar på regimen genom dess förtryck och brutala svar på oppositionens inledande demonstrationer. De krigsförbrytelser som har begåtts bör utredas av Internationella brottmålsdomstolen (ICC) oavsett vilken gruppering som misstänks ha begått övergreppen.

Vänsterpartiet har varit tydliga med att vi inte ser någon militär lösning på krisen i Syrien. Det är bara genom en politisk process som kriget och våldet långsiktigt kan upphöra. FN:s medlemsstater behöver enas om ett gemensamt svar med krav på att de ansvariga för krigsförbrytelser ställs inför rätta och att parterna tvingas till förhandlingsbordet. En politisk lösning behöver inkludera en demokratisk övergång, att Assad lämnar över makten och att Syriens olika etniska och religiösa grupper får sina rättigheter garanterade. Men en förutsättning för fred är också att länder som USA, Ryssland, Iran, Saudiarabien och Turkiet slutar underblåsa konflikten genom att pumpa in stöd till sina respektive allierade i Syrien. Deras agerande i Syrien gör att kriget inte är en syrisk fråga, utan en global fråga för att nå fred.

FN:s strävan mot en fredlig lösning på konflikten har haft få och små framgångar men är alltså den enda trovärdiga vägen mot fred i Syrien. Det är därför viktigt att Sverige fortsatt står bakom FN-processen. I sammanhanget är det viktigt att slå fast att FN-resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet och resolution 2254 om Syrien, måste ligga till grund för arbetet.

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att få till stånd en vapenvila i Syrien och understödja FN:s arbete för att få till stånd en fredsprocess. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Trots att krigets lagar förbjuder de stridande att attackera sjukhus, vårdpersonal och hjälparbetare har det skett gång på gång i Syrien. Den 3 maj 2016 antog FN:s

säkerhetsråd resolution 2286 om vikten av att skydda hälso- och sjukvård i konflikter, som även explicit nämner vikten av oberoende och opartiska utredningar av eventuella attacker.

Sverige bör som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att de stridande parterna ska respektera folkrätten, upphöra med attacker på civila aktörer och tillåta införsel av humanitär hjälp till civilbefolkningen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Samtidigt som kriget i Syrien fortsätter med oförminskad kraft och grymhet har grannländerna stängt eller begränsat möjligheten för syriska flyktingar att ta sig in. UNHCR varnar för att många flyktingar fastnar i en mycket farlig situation när de ansträngda grannländerna inte längre är lika öppna som tidigare. Libanon, med en befolkning på omkring 4,5 miljoner invånare, har tagit emot minst en miljon flyktingar, men det verkliga antalet kan vara ännu högre. 2015 införde landet visumkrav för syrier och man slutade även registrera syriska flyktingar. Det har lett till att runt 70 procent av de syriska flyktingarna i Libanon är oregistrerade, enligt människorättsorganisationen Human Rights Watch. I januari 2023 räddade Libanon över 200 syriska flyktingar från en sjunkande båt, men förde dem sedan till Syrien och dumpade dem bakom gränsen. Något som kritiserats hårt av människorättsorganisationer. Även Jordanien har infört visumkrav, och i juni 2016 förklarade den jordanske arméchefen i ett uttalande att landets norra och nordöstra gräns mot Syrien är stängda militärzoner. Den turkiska regeringen fortsätter att bygga muren längs den 900 kilometer långa gränsen mot Syrien och planerar även en mur längs gränsen mot Irak.

Vänsterpartiet har välkomnat och berömt den svenska Syrienstrategin. Den innehåller flera komponenter som vi ställer oss bakom, t.ex. satsningar på humanitärt stöd, mänskliga rättigheter och jämställdhet samt insatser mot könsbaserat våld. Strategin sträcker sig dock bara till 2023. Med den nya regeringens sänkning av biståndet och helomläggning av biståndspolitiken riskerar Sveriges politik för Syrienkrisen att drabbas allvarligt.

Sverige tog emot ett stort antal människor på flykt under hösten 2015. Vi tog vårt ansvar då. Det kan aldrig vara en ursäkt för att inte ta det i dag. När regeringen införde gräns- och id-kontroller, samt försämrade möjligheterna att söka skydd i Sverige, var ett av de framträdande argumenten att det skulle få andra stater inom EU att ta ett större ansvar. Det är alldeles uppenbart att den strategin inte fungerat. I stället har stat efter stat i Europa stängt sina gränser. EU har stängt gränsen mot Turkiet, och nu har även Turkiet, Libanon och Jordanien stängt sina gränser mot Syrien. Det enda sättet att få omvärlden att ta ett större ansvar är genom att själva visa vägen. Sverige och Europa ska ha en mänsklig, värdig och välkomnande flyktingpolitik. Läs mer i vår motion Svensk flyktingpolitik (2022/23:1230).

Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN agera för att länder öppnar sina gränser för människor på flykt undan kriget i Syrien. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10.10 Turkiet

Utvecklingen i Turkiet färgas fortfarande i hög utsträckning av landets turbulenta och blodiga moderna historia. Det omfattande förtrycket av kurderna, militärens kupper

1960, 1971, 1980 och 1997 samt folkmordet 1915 på armenier, assyrier/syrianer, kaldéer och pontier kastar fortfarande sina långa skuggor över dagens Turkiet.

Under Erdoğan's styre har utvecklingen i Turkiet tagit tydliga steg i helt fel riktning. Sedan det misslyckade kuppöversöket sommaren 2016 har inskränkningarna av demokratiska fri- och rättigheter ökat ytterligare. Massarresteringar och begränsningar av yttrandefriheten har varit återkommande. Genom en konstitutionsändring våren 2017 har ännu mer makt samlats hos Erdoğan. Tusentals människor riskerar att bli arresterade och åtalade för vad de publicerar i sociala medier och det är inte ovanligt att journalister blir frihetsberövade eller fängslade för terroristbrott p.g.a. sitt journalistiska arbete. Nästan alla medier ägs av företag nära Erdoğan som undviker att kritiskt granska regimen.

Aktivister som kämpar för mänskliga rättigheter slås ned. Inte minst drabbas organisationer som kämpar för kvinnors rättigheter. Våld mot kvinnor legitimeras i statliga medier, kvinnor som demonstrerar för sina rättigheter fängslas och företrädare för regeringspartiet AKP hävdar att kvinnor och män inte är jämställda enligt naturlag. Utöver regimens repressiva agerande mot det turkiska civilsamhället har även militära attacker utförts, särskilt mot kurdiska befolkningar och områden. Turkiet har upprepade gånger genomfört territoriella kränkningar av sina grannländer. Så sent som i november 2022 genomförde Turkiet en militäroffensiv mot kurdiska mål inne i både Syrien och Irak där 89 mål flygbombades under ett dygn. Attacken krävde mellan 30 och 90 döds-offer. Enligt Turkiets försvarsminister Hulusi Akar var det ett av den moderna historiens mest omfattande bombangrepp.

Erdoğan vann presidentvalet 2023 efter en valrörelse där oppositionens möjligheter till en rättvis valrörelse var kraftigt begränsade. Tillgången till medier var ytterst begränsad, och oppositionen hindrades bl.a. genom gripanden av ledande företrädare och organisatörer. Även advokater, journalister och kulturutövare greps före valet, vilket enligt valobservatörer från OSSE ledde till ett ojämnt spelfält i valrörelsen. Nästan alla medier ägs av företag nära Erdoğan som undviker att kritiskt granska regimen och som kunnat ge den sittande presidenten fördelar inför valet. När Erdoğan bevakades i timtals av medier fick t.ex. utmanaren Kemal Kılıçdaroğlu bara några få minuter.

Det tredje största partiet i landet, det prokurdiska oppositionspartiet HDP, riskerar att upplösas av Erdoğan's regim och ledande politiker kan dömas i massrättegångar – helt i strid med demokratiska principer. För att alls ha en möjlighet att delta i det senaste valet tvingades politiker i stället att kandidera för ett betydligt mindre parti: Rödgröna vänstern (YSP).

Turkiet har tydligt visat att man inte respekterar andra länders demokratiska ordning. Turkiets president Erdoğan's försök att utpressa Sverige till regelvidriga utlämningar och ny lagstiftning i samband med Natoansökan är bara ett exempel. Vänsterpartiet har starkt kritiserat att den dåvarande svenska regeringen skrev ett s.k. memorandum med Turkiet i samband med Sveriges Natoansökan.

Till detta Turkiet skickar Sverige och EU betydande ekonomiskt stöd. En del av det består av ett förmedlemskapsstöd, som Turkiet tar emot för att förhandla om EU-medlemskap. Mellan 2014 och 2020 uppgick det till omkring 50 miljarder kronor. Samtidigt var det många år sedan som några faktiska förhandlingar om medlemskap ägde rum. I samband med Nato-toppmötet i Vilnius juni 2023 deklarerade den svenska regeringen att de stödjer ett turkiskt EU-medlemskap.

I dagsläget är det uppenbart att Turkiet inte uppfyller de krav på demokratiska och mänskliga rättigheter som ställs på de länder som vill bli medlemmar i EU. Sverige måste kräva att förhandlingarna om EU-medlemskap ska avbrytas om Turkiet antingen

upplöser HDP eller dömer ledande företrädare i massrättegångar. Upplösandet av ett demokratiskt parti och dömandet av ledande politiker i utomrättsliga massrättegångar skulle innebära en allvarligare inskränkning av Turkiets demokrati. Samtidigt är läget redan nu så pass svårt att förhandlingar om medlemskap måste frysas tills vidare. Det innebär att alla de förmåner som förmedlemskapsprogrammet ger såväl politiskt som ekonomiskt omedelbart dras in.

Regeringen bör verka för att EU avbryter förhandlingarna med Turkiet om EU-medlemskap om landet antingen upplöser HDP eller dömer ledande företrädare i massrättegångar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör verka för att EU fryser förhandlingarna med Turkiet om EU-medlemskap tills vidare och att alla de förmåner som förmedlemskapsprogrammet ger, såväl politiskt som ekonomiskt, omedelbart dras in. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Dessutom har Turkiet hittills tagit emot över 60 miljarder kronor från EU för att upprätthålla flyktingläger. EU har inte vågat agera mot Turkiet av rädsla för att Erdoğan skulle säga upp det skamliga avtal som hindrar flyktingar från att ta sig från Turkiet till Europa. Under början av 2020 blev problemen med avtalet allt mer uppenbara. När den turkiska regimen hotade att skicka samtliga landets flyktingar till gränsen mot Grekland reagerade EU genom att till varje pris försöka hålla människor på flykt borta från Europa. EU:s kritik mot Turkiet är fortfarande försiktig och flyktingarna hamnar i kläm i stormaktsspelet mellan EU och Turkiet. Det är hög tid för EU att säga upp avtalet och tydligt agera mot förtrycket av oppositionella och inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter i Turkiet.

Regeringen bör verka för att EU avbryter flyktingavtalet med Turkiet och agerar för att våldet och repressionen mot oppositionella i Turkiet upphör och att alla som fängslats på politisk grund frigges. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Den 4 november 2016 fängslades Selahattin Demirtaş och Figen Yüksekdağ, partiledare för HDP, tillsammans med nio andra parlamentsledamöter, på politiska grunder. Demirtaş sitter fortfarande frihetsberövad. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har upprepade gånger konstaterat att syftet med fängslandet varit att kväsa politisk opposition och debatt i Turkiet. Domstolen har vidare uppmanat Turkiet att omgående frige Demirtaş.

Sverige bör verka för en frigivning av Selahattin Demirtaş. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I oktober 2019 angrep Turkiet det kurdiskdominerade området Rojava i nordöstra Syrien. EU fördömde då, på svenskt initiativ, Turkiets angrepp. Samtidigt var inte EU-länderna beredda att gå så långt i åtgärderna mot Turkiet som den svenska riksdagen och regeringen ville. I stället för ett vapenembargo mot Turkiet enades EU-länderna om att rekommendera länderna att se över sin militära export. Ett par EU-länder, däribland Sverige, stoppade därför vapenexporten till Turkiet medan andra länder fortsatte med sin export.

Ett av de krav Turkiet ställt på Sverige för att godkänna ett svenskt medlemskap i Nato är just att vapenexporten ska återupptas, vilket också har skett genom nya beslut från Inspektionen för strategiska produkter (ISP) i september 2022 med en direkt hänvisning till den utrikespolitiska deklARATIONEN från den 10 juni 2022. Vänsterpartiet anser inte att situationen i Turkiet har förbättrats på ett sådant sätt att vapenexport kan återupptas. Det finns tvärtom en överhängande risk att konflikten mellan Turkiet och

kurder eskalerar. Turkiet har hittills inte dragit sig för att trotsa det internationella regelverket och attackera civila.

Sverige bör därför verka för ett EU-gemensamt vapenembargo mot Turkiet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Håkan Svenneling (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Linda W Snecker (V)

Kajsa Fredholm (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)